

N:o 1.

Ank. till Riksd. kansli den 23 januari 1905 kl. 10 f. m.

Memorial, med de till innevarande Riksdag afgifna berättelser dels af fullmäktige i riksgäldskontoret angående riksgäldskontorets ställning och förvaltning samt dels af fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret angående det dem lämnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af nya byggnader för Riksdagen och riksbanken.

Statsutskottet, som fått emottaga såväl den af fullmäktige i riksgäldskontoret enligt § 80 af det för detta verk senast utfärdade reglemente till Riksdagen afgifna berättelse angående riksgäldskontorets ställning och förvaltning för den tid, som förflutit sedan fullmäktiges berättelse till senaste Riksdag afgafs, som ock en af fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret gemensamt till statsutskottet afgifven berättelse angående utförandet af det fullmäktige meddelade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af nya byggnader för Riksdagen och riksbanken, får härmed till Riksdagens kännedom afämna samma berättelse; och komma utlåtanden häröfver att framdeles under riksdagens lopp i behörig ordning afgifvas.

Stockholm den 21 januari 1905.

På statsutskottets vägnar:

HUGO TAMM.

Fullmäktiges i riksgäldskontoret berättelse till 1905 års Riksdag.

Enligt 80 § af det vid sistlidne års riksdag för riksgäldskontoret utfärdade reglemente åligger det fullmäktige i detta verk att till innevarande års Riksdag afgifva berättelse för den tid, som förflutit sedan fullmäktiges berättelse till 1904 års Riksdag afgafs; hvilket fullmäktige härmed gå att fullgöra.

Som riksgäldskontorets hufvudbok för år 1904 ännu ej kunnat till fullo avslutas, få fullmäktige erinra, att en del i denna berättelse förekommande siffror kunna komma att vid bokslutet undergå någon förändring.

Riksgäldskontorets skulder.

(1904 års reglemente §§ 2—5.)

Enligt riksgäldskontorets hufvudbok för år 1903 utgjordes kontorets skulder vid samma års slut af:

oguldna kapitalbeloppet af 1880, 1886, 1887, 1888, 1890, 1894, 1899 och 1900 års fonderade lån	kronor 345,214,113: 33
depositioner	„ 151,014: —
i sammanhang med Västkustbanans inköp af staten öfvertagna kommun- och obligationslån	kronor 1,906,470: 48
jämte å kommunlånen upplupna, icke förfallna räntor	„ 16,860: 40
den i riksgäldskontoret inestående andelen af köpeskillingen för bandelen Örebro—Frövi af Örebro—Köpings järnväg	„ 3,000,000: —
den likaledes i riksgäldskontoret inestående köpeskillingen för Arffurstens palats (fastigheten n:o 1 i kvarteret Lejonet i Stockholm)	„ 2,250,000: —
samt diverse skulder	„ 1,314,682: 73

Summa skulder vid 1903 års slut kronor 353,853,140: 94

Den *fonderade* skulden har, på sätt här nedan kommer att närmare visas, under år 1904 genom utlämnande af obligationer ökats med

kr. 41,723,500: —

men genom amortering minskats med

,, 2,993,524: 44

i följd hvaraf denna skuld i sin helhet under året

ökats med

kr. 38,729,975: 56

Då den fonderade skulden vid årets början, såsom ofvan nämnts, uppgick till

kr. 345,214,113: 33

samt under året ökats med nyssnämnda belopp

,, 38,729,975: 56

utgjorde alltså den fonderade skulden vid 1904 års

slut

kr. 383,944,088: 89

Depositionerna, eller det s. k. gamla 5-procentlånet (ouppsägbara skulder till Södertelje stads kyrka och till skepparesocieteten i Stockholm) samt Göta kanals reparationsfond, hafva under året icke undergått någon förändring och utgöra

,, 151,014: —

De af staten i sammanhang med *Väst kustbanans* förvärfvande öfvertagna *kommun- och obligationslån* hafva under år 1904 minskats till nedan utförda belopp, nämligen:

kommunlånen från kr. 751,470: 48

genom amortering

med

,, 27,836: 60 kr. 723,633: 88

obligationslånet

från

kr. 1,155,000: —

genom amortering

med

,, 24,000: — ,, 1,131,000: —

hvar till komma å nämnda kommunlån vid 1904 års slut upplupna, icke förfallna räntor

,, 16,248: 42 ,, 1,870,882: 30

Af *köpeskillingen för bandelen Örebro—Frövi* inestår fortfarande i riksgäldskontoret samma belopp

,, 3,000,000: —

Likaledes inestår ännu till hela sitt belopp

köpeskillingen för Arffurstens palats

,, 2,250,000: —

Diverse skulder hafva, på sätt bilagan till denna

Transport kr. 391,215,985: 19

	Transport	kr. 391,215,985: 19
berättelse i detalj utvisar, under året ökats med		
357,094 kronor 78 öre till	„	1,671,777: 51
Till följd häraf uppgingo riksgäldskontorets		
santliga skulder vid 1904 års slut (de inom linjen		
förda icke inberäknade) till en summa af	kr. 392,887,762: 70	
Då skulderna vid årets början, såsom förut		
blifvit omförmäldt, utgjorde	„	353,853,140: 94
hafva alltså riksgäldskontorets skulder under år 1904		
ökats med	kr. 39,034,621: 76	
För bedömande af riksgäldskontorets ställning bör från beloppet		
af kontorets skulder vid 1904 års slut	kr. 392,887,762: 70	
dragas beloppet af kontorets vid samma tid ägande		
fordringar och öfriga tillgångar	„	126,315,053: 27
hvar efter återstår en skuld af	„	266,572,709: 43
Motsvarande belopp utgjorde vid årets början	„	263,557,964: 90
utvisande dessa siffror, att det belopp, hvar med riks-		
gäldskontorets skulder öfverstiga dess tillgångar,		
under år 1904 ökats med	kr. 3,014,744: 53	
Riksgäldskontorets <i>inom linjen balanserade skulder</i> , som vid 1903		
års slut utgjorde 30,254,314 kronor 4 öre, hafva icke undergått någon		
förändring under år 1904.		

1904 års ränte- och amorteringsanslag för de fonderade lånen hafva utgjort:

för 1880 års lån	kronor	5,135,179: 50
„ 1886 „ „	„	2,388,275: 56
„ 1887 „ „	„	1,757,232: —
„ 1888 „ „	„	744,444: 44
„ 1890 „ „	„	1,508,394: 44
„ 1894 „ „	„	672,300: —
„ 1899 „ „	„	1,523,656: 80
„ 1900 „ „	„	1,452,800: —
	kronor	15,182,282: 74
hvar till bör läggas anslag till extra amortering		
af statsskulden enligt 1903 års reglementes § 3	„	140,888: 89
Summa anslag år 1904 till ränta och amor-		
tering å statsskulden	kronor	15,323,171: 63

Genom dels fortsatta annuitetsbetalningar i enlighet med fastställda amorteringsplaner, dels utlämnande af nya obligationer har riksgäldskontorets kapitalskuld för de *fonderade lånen* under år 1904 undergått följande förändringar:

	Kronor.	Kronor.
1880 års till $3\frac{1}{2}$ procent afstämplade lån, hvaraf utfärdats tre emissioner, hvar och en å 39,930,000 kronor, motsvarande 2,200,000 pund sterling eller 55,440,000 francs eller 44,880,000 riksmark har amorterats med	1,960,200: —	
och därigenom minskats till		89,733,600: —
1886 års $3\frac{1}{2}$ procent lån å 72,000,000 kronor eller 81,000,000 riksmark, hvaraf emitterats sammanlagdt 62,546,222 kronor 22 öre, har amorterats med	336,000: —	
och därigenom nedgått till		58,468,444: 44
1887 års $3\frac{6}{10}$ procent lån, hvaraf vid 1904 års början var emitteradt ett belopp af 48,810,500 kronor, har under året genom utlämnande af ytterligare obligationer å 5,723,500 kronor ökats till		54,534,000: —
1888 års 3 procent lån å ursprungligen 26,666,666 kronor 67 öre, motsvarande 30,000,000 riksmark eller 1,470,000 pund sterling eller 37,020,000 francs, hvaraf vid årets början återstod 24,666,666 67 öre, utgöres fortfarande af samma belopp.....		24,666,666: 67
1890 års $3\frac{1}{2}$ procent lån å ursprungligen 35,555,555 kronor 56 öre, motsvarande 40,000,000 riksmark eller 1,960,000 pund sterling eller 49,360,000 francs, har amorterats med	424,444: 44	
och därigenom minskats till		30,757,777: 78
1894 års 3 procent lån å 36,000,000 kronor, motsvarande 50,000,000 francs eller 1,980,000 pund sterling eller		
Transport	2,720,644: 44	258,160,488: 89

	Transport 2,720,644: 44 Kronor.	258,160,488: 89 Kronor.
40,400,000 riksmark, hvaraf hälften emitterats, utgöres oförändradt af		18,000,000: —
1899 års 3½ procent lån å 72,000,000 kronor, motsvarande 100,000,000 francs eller 3,960,000 pund sterling eller 80,800,000 riksmark, hvaraf hälften emitterats, har amorterats med	272,880: —	
och därigenom minskats till		35,463,600: —
1900 års lån mot obligationer, förskrifna med 3½ procent ränta men försedda med påstämpling att räntan till och med 15/8 1910 utgår efter 4 procent, hvilket lån upplagts å 36,320,000 kronor, motsvarande 2,000,000 pund sterling eller 40,800,000 riksmark eller 50,400,000 francs, utgöres fortfarande af samma belopp		36,320,000: —
1904 års 3½ procent lån, hvaraf under året emitterats 36,000,000 kronor, motsvarande 50,000,000 francs eller 1,980,000 pund sterling eller 40,400,000 riksmark		36,000,000: —

Riksgäldskontorets kapitalskuld för de fonderade lånen, hvaraf sålunda under år 1904 amorterats 2,993,524: 44
 uppgick alltså vid samma års slut, såsom ofvan nämnts, till 383,944,088: 89

Från den nu uppgifna skulden för de fonderade lånen böra dock afdragas dels dessa låns amorteringsfonders behållningar vid 1904 års slut, utgörande kronor 4,598,050: 51
 dels ock fondens för extra amortering af stats-
 skulden behållning vid samma tid ,, 1,290,826: 01
 eller tillsammans kronor 5,888,876: 52

Förutom ofvan omförmälda amortering hafva under år 1904 vederbörligen afförts de obligationer, hvilkas belopp, 39,000 riksmark, vid verkställd utlottning enligt fastställd amorteringsplan fallit å den vid amorteringstiden icke utlämnade andel af 1886 års lån. Vid innevarande års början återstående beloppet af osålda, icke utlottade obligationer af nämnda lån uppgick till 9,529,500 riksmark.

De fonderade, ännu icke infriade lånen hafva under tiden till 1904 års slut amorterats med följande belopp, nämligen:

1880 års lån	kronor	29,012,775: —
1886 ” ”	”	4,077,777: 78
1888 ” ”	”	2,000,000: —
1890 ” ”	”	4,797,777: 78
1899 ” ”	”	536,400: —
eller tillhopa	kronor	40,424,730: 56

Utom här ofvan specificerade skulder å 383,944,088 kronor 89 öre hade riksgäldskontoret vid 1904 års slut följande *räntebärande* skulder: det s. k. 5-procentlånet

.....	kronor	10,125: —
Göta kanals mot 5 procent ränta inestående reparationsfond	”	140,889: —
kommun- och obligationslån, för hvilka staten i sammanhang med inköp af Väst kustbanan öfvertagit betalningsansvaret, nämligen:		
kommunlån med 5 procent ränta	”	608,766: 06
d:o ” 4,7 ” ”	”	114,867: 82
obligationslån ” 4 ” ”	”	1,131,000: —
den mot 4 procent ränta inestående andelen af köpeskillingen för bandelen Örebro—Frövi ...	”	3,000,000: —
samt den likaledes mot 4 procent ränta inestående köpeskillingen för Arffurstens palats	”	2,250,000: —
Summa	kronor	7,255,647: 88

Vid 1903 års slut hade *fonden för extra amortering af statsskulden* en behållning af

.....	kronor	1,107,769: 67
Under år 1904 utgjorde fondens inkomster:		
anslag enligt reglementets 3 §	kronor	140,888: 89
räntor och kapitalvinst	”	42,167: 45
.....	”	183,056: 34
till följd hvaraf fondens behållning vid 1904 års slut uppgick till	kronor	1,290,826: 01
Häraf utgjorde upplupna, icke förfallna räntor	”	5,836: 36
.....	kronor	1,284,989: 65

hvadan kapitaltillgången belöpte sig till ...
varande denna tillgång placerad på följande sätt:

svenska statens obligationer af år 1880 med 3 $\frac{1}{2}$ procent ränta å nominellt 47,190 kronor, bokförda till.....	kronor	47,095: 30
d:o d:o af år 1886 med 3 $\frac{1}{2}$ procent ränta å nominellt 1,097,000 riksmark, bokförda till	„	954,082: 82
d:o d:o af år 1888 med 3 procent ränta å nominellt 245,000 riksmark, bokförda till.....	„	204,528: 29
d:o d:o af år 1890 med 3 $\frac{1}{2}$ procent ränta å nominellt 2,000 riksmark, bokförda till	„	1,738: 87
samt innestående å giroräkning i riksbanken	„	77,544: 37
	kronor	1,284,989: 65

Riksgäldskontorets fordringar och öfriga tillgångar.

(1904 års reglemente §§ 6 och 7.)

Vid slutet af år 1903 utgjorde dessa fordringar och tillgångar (de inom linjen förda oberäknade)..... kronor 90,295,176: 04
 Under år 1904 hafva de ökats med „ 36,019,877: 23
 och utgjorde således vid samma års slut..... kronor 126,315,053: 27

Då det utdrag af riksgäldskontorets räkenskaper, hvilket fullmäktige såsom vanligt fogat vid denna berättelse, för hvarje särskild post utvisar förändringen med dessa fordringar och tillgångar, få fullmäktige beträffande detaljerna häraf hänvisa till samma räkenskapsutdrag.

Enligt 7 § af det för riksgäldskontoret senast utfärdade reglemente har Riksdagen medgifvit, att *Vislanda — Bolmens järnvägsaktiebolags skuld till staten* skulle få regleras i enlighet med vissa angifna grunder. För hvad i detta ärende hittills förekommit hafva Riksdagens senast församlade revisorer i sin berättelse angående verkställd granskning af riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning, sid. 142—145, redogjort, och tillåta sig fullmäktige att till denna revisorerernas redogörelse hänvisa.

Till *Dalslands kanalaktiebolag* utlämnades under åren 1865—1869 från riksgäldskontoret två särskilda lån, det ena å 800,000 riksdaler, beviljad af Rikets Ständer vid 1862—1863 års riksdag för segelleds öppnande från Hattefura vid Väneren förbi Köpmannabro genom sjöarna Åkelången, Rogvarpen, Laxsjön och Lelången till Stora Lee samt för anläggning af en järnväg vid Håfveruds bruk, och det andra å 51,200 riksdaler, af Rikets Ständer vid 1865—1866 års riksdag beviljad för åstadkommande af en förening medelst kanal och slussar mellan sjöarna Västra och Östra Silen. Omförmälda lån hafva båda af bolaget slutbetalats, det ena år 1897 och det andra år 1903, men de för lånen utfärdade skuldförbindelserna med tillhörande handlingar hafva emellertid icke återställts till låntagaren, enär förbindelserna innehålla stadgande därom att, i händelse ifrågavarande kommunikationsleder icke efter fullbordandet behörigen underhålles, anläggningarna komme att hemfalla till staten utan rättighet för aktieägarna att till större eller mindre del af det allmänna erhålla ersättning för därförinnan till samma företag af dem gjorda tillskott.

Med afseende å berörda stadgande hemställde fullmäktige i skrifvelse till Kungl. Maj:t af den 2 juni 1904, huruvida icke sagda förbindelser med tillhörande handlingar lämpligen borde få från riksgäldskontoret öfverlämnas till den administrativa myndighet, som det åligger att öfvervaka underhållet af ifrågavarande kommunikationsleder. Sedan Kungl. Maj:t i anledning häraf den 12 augusti samma år anbefallt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att, sedan ifrågavarande originalförbindelser med tillhörande handlingar blifvit till nämnda styrelse från riksgäldskontoret öfverlämnade, förvara desamma samt, därest omständigheterna skulle därtill föranleda, vidtaga de åtgärder, som kunde på styrelsen ankomma, hafva fullmäktige med skrifvelse af den 1 september 1904 till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen öfverlämnat samtliga handlingarna i fråga.

Af till betalning *förfallna annuiteter å de från riksgäldskontoret till kanal- och järnvägsanläggningars utförande samt till byggnader utgifna lån* hafva nedan nämnda belopp ännu ej af vederbörande till riksgäldskontoret guldits å följande lån, nämligen:

Bih. till Riksd. Prot. 1905. 4 Saml. 1 Afd. 1 Häft.

Till Kinda kanalaktiebolag.

Å detta lån, ursprungligen 437,500 kronor, hvarå enligt riksgäldskontorets räkenskaper den förfallna kapitalsskulden vid 1903 års slut utgjorde	kronor 231,536: 97
förföll vid 1904 års slut en annuitet af 5 procent eller	„ 21,875: —
så att riksgäldskontorets förfallna fordran vid 1904 års slut utgjorde	„ 253,411: 97
däraf förfallet kapital	kronor 243,649: 02
och ränta	„ 9,762: 95
Under år 1904 har någon inbetalning å detta lån icke ägt rum.	

Till Västervik—Åtvidaberg—Bärsbo järnvägsaktiebolag.

Å detta lån, ursprungligen 1,865,000 kronor, skulle vid 1904 års slut inbetalts en annuitet af 5 procent eller	kronor 93,250: —
som utgör riksgäldskontorets förfallna fordran.	
Under år 1904 inbetalades	
å 1903 års annuitet	kronor 53,980: 17
jämte öfverränta	„ 84: 86
	„ 54,065: 03
Vid 1903 års slut utgjorde riksgäldskontorets förfallna fordran	„ 53,250: —

Till Hultsfred—Västerviks järnvägsaktiebolag.

Å detta lån, ursprungligen 1,750,000 kronor, skulle vid slutet af hvar af åren 1901—1904 inbetalts en annuitet af 5 procent eller 87,500 kronor, tillsammans	kronor 350,000: —
hvaraf hittills inbetalts i afräkning å 1901—1903 års annuiteter	„ 199,158: 39
så att riksgäldskontorets förfallna fordran utgör	„ 150,841: 61
Under år 1904 inbetalades	
å 1899, 1900 och 1903 års annuiteter	kronor 103,262: 44
jämte öfverränta	„ 6,023: 30
	„ 109,285: 74
Vid 1903 års slut utgjorde riksgäldskontorets förfallna fordran	„ 166,604: 05

Till Vislanda—Bolmens järnvägsaktiebolag.

Å detta lån, ursprungligen 785,000 kronor, skulle vid slutet af år 1886 inbetalts en annuitet af			
5 1/2 procent eller	kronor	43,175: —	
och hvar af åren 1887—1904			
en annuitet af 5 procent eller			
kronor 39,250, tillsammans	„	706,500: —	kronor 749,675: —
hvaraf hittills inbetalts i af-			
räkning å 1886 och 1887			
års annuiteter			39,507: 50
så att riksgäldskontorets för-			
fallna fordran utgör	kronor	710,167: 50	
jämte öfverränta	„	326,082: 90	
eller tillsammans	kronor	1,036,250: 40	
Under år 1904 har någon inbetalning å detta lån icke ägt rum.			
Vid 1903 års slut utgjorde riksgäldskontorets			
förfallna fordran	kronor	670,917: 50	
jämte öfverränta	„	292,537: 03	
eller tillsammans	kronor	963,454: 53	
Enligt § 7 i 1904 års reglemente för riksgäldskontoret skall sta-			
tens fordran vid 1904 års slut hos Vislanda—Bolmens järnvägsaktie-			
bolag, utgörande:			
förfallet kapital	kr.	136,101: 30	
icke förfallet kapital	„	632,197: 82	kr. 768,299: 12
ränta	kr.	574,066: 20	
öfverränta	„	326,082: 90	„ 900,149: 10
anståndsrenta	„	117,750: —	kr. 1,786,198: 22
till den del, hvarmed samma fordran öferskjuter ..	kr.	800,000: —	
eller			kr. 986,198: 22
tills vidare föras inom linjen.			

Till Östra Centralbanans järnvägsaktiebolag.

Å detta lån, 1,710,000 kronor, skulle vid slutet af år 1903 in-			
betalts förfallna räntebelopp	kronor	84,257: 50	
och vid slutet af år 1904 en annuitet af 5 procent eller	„	85,500: —	
tillsammans	kronor	169,757: 50	
	Transport	kronor	169,757: 50

	Transport kronor	169,757: 50
hvilket belopp jämte öfverränta	„	4,212: 87
eller tillsammans.....	kronor	173,970: 37

utgör riksgäldskontorets förfallna fordran.

Under år 1904 har någon inbetalning å detta lån icke ägt rum.

Vid 1903 års slut utgjorde riksgäldskontorets förfallna fordran kronor 84,257: 50.

Till Länna—Norrtälje järnvägsaktiebolag.

Å detta lån, ursprungligen 750,000 kronor, hvaraf utbetalts endast kronor 746,197: 94, skulle under år 1888 inbetalts 4 1/2 procent ränta å lyftade belopp kronor 33,578: 91

kapitalafbetalning
och ränta år 1889 .. 35,661: 66 69,240: 57

och den 1 januari hvar af åren

1890—1905 en annuitet af 5

procent eller kronor 37,309: 90,

tillsammans..... kronor 596,958: 40 kronor 666,198: 97

hvaraf hittills inbetalts i afräkning å 1888 års ränta kronor 17,000: —

så att Riksgäldskontorets förfallna fordran utgör ... kronor 649,198: 97

jämte öfverränta, „ 292,747: 42

eller tillsammans..... kronor 941,946: 39

Under år 1904 har någon inbetalning å detta lån icke ägt rum.

Den 1 januari 1904 utgjorde riks-

gäldskontorets förfallna fordran kronor 611,889: 07

jämte öfverränta, „ 262,158: 15 kronor 874,047: 22

Till Siljans järnvägsaktiebolag.

Å detta lån, ursprungligen 950,000 kronor, skulle den 1 januari hvar af åren 1898—1904 inbetalts en annuitet af 5 procent eller 47,500 kronor, tillsammans kronor 380,000: —

hvaraf hittills inbetalts i afräkning å 1898—1901

års annuiteter, „ 138,158: —

så att riksgäldskontorets förfallna fordran utgör ... kronor 241,842: —

jämte öfverränta till 1904 års slut, „ 2,294: 32

eller tillsammans..... kronor 244,136: 32

Under år 1904 inbetalades å 1900
och 1901 års annuiteter kronor 16,866: 73
jänte öfverränta ,, 13,133: 27 kronor 30,000: —

Den 1 januari 1904 utgjorde riks-
gäldskontorets förfallna fordran kronor 211,208: 73
jänte öfverränta till 1903 års slut ,, 5,184: 11 ,, 216,392: 84

Till Svartälfs järnvägsaktiebolag.

Å detta lån, 341,000 kronor, skulle den 1 januari hvart af åren
1892—1905 inbetalts en annuitet af 5 procent eller 17,050 kronor, till-
sammans kronor 238,700: —
hvilket belopp jänte öfverränta till 1904 års slut ,, 81,123: 21
eller tillsammans kronor 319,823: 21
utgör riksgäldskontorets förfallna fordran.

Den 1 januari 1904 utgjorde riks-
gäldskontorets förfallna fordran kronor 221,650: —
jänte öfverränta till 1903 års slut ,, 70,043: 19 ,, 291,693: 19

Till Klntehamn—Roma järnvägsaktiebolag.

Å detta lån, ursprungligen 214,000 kronor, hvaraf, jämlikt Kungl.
Maj:ts beslut om lånets nedsättning, till riksgäldskontoret återlevererats
750 kronor, skulle den 1 maj hvart af åren 1902—1904 å återstående
lånebeloppet 213,250 kronor, inbetalts en annuitet af 5 procent eller
kronor 10,662: 50, tillsammans kronor 31,987: 50

hvaraf till 1904 års slut inbetalts i afräkning ,, 18,202: 05

så att riksgäldskontorets förfallna fordran vid
samma tid uppgick till kronor 13,785: 45

jänte öfverränta ,, 510: 96

eller tillsammans kronor 14,296: 41

Den 12 innevarande januari inbetalades å 1903
och 1904 års annuiteter kronor 5,466: 06
jänte öfverränta ,, 533: 94 ,, 6,000: —

Vid 1903 års slut utgjorde riksgäldskontorets
förfallna fordran kronor 3,122: 95
jänte öfverränta ,, —: 87 ,, 3,123: 82

Till Mariestad—Kinnekulle järnvägsaktiebolag.

Å detta lån, ursprungligen 305,000 kronor, skulle den 1 juli hvart af åren 1900—1904 inbetalts en annuitet af 5 procent eller 15,250 kronor, tillsammans..... kronor 76,250: —
 hvaraf hittills inbetalts i afräkning..... „ 51,217: 89
 så att riksgäldskontorets förfallna fordran utgör kronor 25,032: 11
 jämte öfverränta till 1904 års slut..... „ 302: 47
 eller tillsammans..... kronor 25,334: 58

Under år 1904 inbetalades å
 1903 års annuitet..... kronor 8,701: 41
 jämte öfverränta..... „ 1,298: 59 „ 10,000: —
 Vid 1903 års slut utgjord riksgäldskontorets
 förfallna fordran..... kronor 18,483: 52
 jämte öfverränta..... „ 460: 38 „ 18,943: 90

Till Hesseholm—Markaryds järnvägsaktiebolag,

som öfvertagit betalningsskyldigheten för det till anläggning af järnväg mellan Vittsjö och Hesseholm utgifna lån.

Å detta lån, ursprungligen 404,000 kronor, skulle den 1 oktober hvart af åren 1899—1904 inbetalts en annuitet af 5 procent eller 20,200 kronor, tillsammans..... kronor 121,200: —
 hvaraf hittills inbetalts i afräkning..... „ 76,411: 40
 så att riksgäldskontorets förfallna fordran utgör kronor 44,788: 60
 jämte öfverränta till 1904 års slut..... „ 373: 24
 eller tillsammans..... kronor 45,161: 84

Under år 1904 inbetalades å 1902 och 1903
 års annuiteter..... kronor 17,798: 30
 jämte öfverränta..... „ 2,401: 70 „ 20,200: —
 Vid 1903 års slut utgjorde riksgäldskontorets
 förfallna fordran..... kronor 42,386: 90
 jämte öfverränta..... „ 619: 47 „ 43,006: 37

Till Norra Södermanlands järnvägsaktiebolag.

Å detta lån, ursprungligen 1,800,000 kronor, skulle den 1 oktober hvert af åren 1900—1904 inbetalts en annuitet af 5 procent eller 90,000 kronor, tillsammans	kronor	450,000: —	
hvaraf hittills inbetalts i afräkning	„	150,743: 34	
så att riksgäldskontorets förfallna fordran utgör	kronor	299,256: 66	
jämte öfverränta till 1904 års slut	„	3,699: 14	
eller tillsammans	kronor	302,955: 80	
Under år 1904 inbetalades			
å 1901 års annuitet	kronor	67,493: 34	
jämte öfverränta	„	22,506: 66	90,000: —
Vid 1903 års slut utgjorde riksgäldskontorets förfallna fordran	kronor	276,750: —	
jämte öfverränta till samma års slut	„	12,758: 44	289,508: 44.

Till Markaryd—Veinge järnvägsaktiebolag.

Å detta lån, som beviljats med 563,000 kronor, hvaraf lyftats 561,000 kronor, skulle den 1 oktober 1901 inbetalts ett års ränta à 4 1/2 procent å lyftade beloppet	kronor	25,245: —	
och den 1 oktober hvert af åren 1902—1904 en annui- tet af 5 procent eller 28,050 kronor, tillsammans	„	84,150: —	kronor 109,395: —
hvilket belopp jämte öfverränta till 1904 års slut	„	9,346: 50	
eller tillsammans	kronor	118,741: 50	
utgör riksgäldskontorets förfallna fordran.			
Vid 1903 års slut utgjorde riksgäldskontorets förfallna fordran	kronor	81,345: —	
jämte öfverränta till samma års slut	„	4,932: 52	86,277: 52

Till Sala—Gysinge—Gefle järnvägsaktiebolag.

Å detta lån, 1,545,500 kronor, skulle den 1 oktober 1903 inbetalts förfallen ränta	kronor 34,650: —	
och den 1 oktober 1904 en annuitet af 5 procent eller	„ 77,275: —	kronor 111,925: —
hvaraf hittills inbetalts i afräkning		26,839: 98
så att riksgäldskontorets förfallna fordran utgör		kronor 85,085: 02
jämte öfverränta till 1904 års slut	„	70: 91
eller tillsammans		kronor 85,155: 93.
Under år 1904 inbetalades i afräkning å förfallna räntor	kronor 37,115: 35	
jämte öfverränta	„ 2,884: 65	kronor 40,000: —
Vid 1903 års slut utgjorde riksgäldskontorets förfallna fordran	kronor 44,925: 37	
jämte öfverränta till samma års slut	„ 428: 31	„ 45,353: 68

Till Slite—Roma järnvägsaktiebolag.

Å detta lån, ursprungligen 340,000 kronor, hvaraf bolaget jämlikt Kungl. Maj:ts beslut om lånets nedsättning den $\frac{13}{7}$ 1904 till riksgäldskontoret återbetalt 1,000 kronor, skulle den 1 oktober 1903 inbetalts förfallen ränta	kronor 15,300: —	
och den 1 oktober 1904 en annuitet af 5 procent å återstående låneloppet, 339,000 kronor	„ 16,950: —	kronor 32,250: —
hvaraf hittills inbetalts ränta å det återbetalda kapitalbeloppet		80: 25
så att riksgäldskontorets förfallna fordran utgör		kronor 32,169: 75
jämte öfverränta till 1904 års slut	„	1,162: 68
eller tillsammans		kronor 33,332: 43.
Vid 1903 års slut utgjorde riksgäldskontorets förfallna fordran	kronor 15,300: —	
jämte öfverränta till samma års slut	„ 189: 12	kronor 15,489: 12

Till seminarium för bildande af lärarinnor i Stockholm.

Å detta lån, ursprungligen 59,000 kronor, skulle den 2 januari 1905 inbetalts en annuitet af 5 procent eller kronor 2,950: —
hvilket belopp utgör riksgäldskontorets förfallna fordran.

Till Skara domkapitel

för förändring och tillbyggnad af elementarläroverksbyggnaden i Skara.

Å detta lån, ursprungligen 40,000 kronor, skulle den 29 januari och den 7 augusti hvar af åren 1902—1904 inbetalts en annuitet af 5 procent eller 2,000 kronor, tillsammans kronor 6,000: —
hvaraf hittills inbetalts i afräkning „ 1,440: 75
så att riksgäldskontorets förfallna fordran utgör kronor 4,559: 25.
Under år 1904 inbetalades 4,600 kronor.

Vid 1903 års slut utgjorde riksgäldskontorets förfallna fordran kronor 7,159: 25.

Vid jämförelse mellan sammanlagda beloppet af den 1 januari 1903 icke inbetalda annuiteter och räntor kronor 2,978,329: 88
och förestående samma dag 1904 obetalda annuiteter och räntor „ 2,414,023: 89

visar sig, att riksgäldskontorets obetalda förfallna fordringar under år 1904, med tillägg af den 1 januari 1905 förfallna obetalda annuiteter, minskats med kronor 564,305: 99.

Härvid bör dock erinras, att denna minskning i beloppet af riksgäldskontorets obetalda förfallna fordringar hufvudsakligen beror därpå, att af Vislanda—Bolmens järnvägsaktiebolags *förfallna* skuld till riksgäldskontoret vid 1904 års slut ett belopp af kronor 542,365: 32 tills vidare förts inom linjen.

I ofvan nämnda summor af resterande belopp ingå icke debiterade obetalda öfverräntor, som vid 1904 års slut uppgingo till kronor 395,843: 72 (häruti icke inbegripna Vislanda—Bolmens järnvägsaktiebolag debiterade, tills vidare inom linjen förda öfverräntor till ett belopp af kronor 326,082: 90).

Riksgäldskontorets inom linjen balanserade tillgångar, som vid 1903 års slut utgjorde kronor 30,195,000: —
 hafva, på sätt här ofvan påpekats, under år 1904 jämlikt reglementets 7 § ökats med det belopp ” 986,198: 22
 hvarmed statens fordran hos Vislanda—Bolmens järnvägsaktiebolag den 31 december 1904 öfverskjuter 800,000 kronor.

I följd häraf uppgingo de inom linjen balanserade tillgångarna vid 1904 års slut till kronor 31,181,198: 22.

Till betalning från riksgäldskontoret anvisade statsutgifter.

(1904 års reglemente §§ 8—24).

För inköp af Hallsberg—Motala—Mjölby järnväg ställde Riksdagen år 1879 till Kungl. Maj:ts förfogande ett belopp af högst 4,000,000 kronor att utgå från riksgäldskontoret. Häraf lyftades i riksgäldskontoret under åren 1879—1882 ett sammanlagdt belopp af 3,999,269 kronor 69 öre, hvaremot återstoden af anslaget, 730 kronor 31 öre, allt sedan sistnämnda år balanserats i riksgäldskontorets räkenskaper.

I den af Riksdagens år 1901 församlade revisorer afgifna berättelsen om granskning af statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning hade emellertid revisorerna, då anledning funnes till antagande att sistberörda belopp ej vidare skulle komma till användning för det ändamål, till hvilket anslaget beviljats, ifrågasatt, huruvida icke utredning därom lämpligen borde genom järnvägsstyrelsens försorg åvägbringas, för att beloppet därefter måtte kunna i

vederbörlig ordning afföras. Efter härå erhållen remiss afgaf järnvägsstyrelsen den 20 oktober 1903 till Kungl. Maj:t yttrande med utredning i detta ärende; och har Kungl. Maj:t vid ärendets föredragning den 3 juni 1904 funnit godt förklara, att ifrågavarande, å ofvan omförmälda anslag återstående belopp, 730 kronor 31 öre, icke vidare är för det med anslaget afsedda ändamålet erforderligt.

På grund härå har beloppet nu blifvit ur riksgäldskontorets räkenskaper affördt.

Till fortsättning af *statsbanan från Göteborg till Skee* har 1903 års Riksdag för år 1904 beviljat och till utgående från riksgäldskontoret anvisat 3,000,000 kronor.

Detta anslag har af riksgäldskontoret under tiden februari—april 1904 i särskilda poster utbetalats dels till statskontoret, dels ock till järnvägsstyrelsen.

För samma ändamål har 1904 års Riksdag för år 1905 beviljat och till utgående från riksgäldskontoret anvisat 4,000,000 kronor.

Häraf har ännu ej något belopp blifvit i riksgäldskontoret lyftadt.

Till anskaffande af *ny rörlig materiel vid statens redan trafikerade järnvägar* har 1904 års Riksdag för år 1905 beviljat och till utgående från riksgäldskontoret anvisat 4,000,000 kronor.

Hela detta anslag har under innevarande januari månad af riksgäldskontoret utbetalats till järnvägsstyrelsen.

Till *långunderstöd för enskilda järnvägar* beviljade 1896 års Riksdag 7,500,000 kronor att utgå under fem år från och med år 1897 med 1,500,000 kronor årligen.

Af denna fond har Kungl. Maj:t tilldelat:

Klintehamn—Roma järnvägsaktiebolag

kronor 214,000: —

hvilket belopp Kungl. Ma:jt dock sedermera

nedsatt till kronor 213,250: —

Transport kronor 213,250: —

	Transport kronor	213,250: —
Markaryd—Veinge järnvägsaktiebolag	”	563,000: —
Östra Blekinge järnvägsaktiebolag	”	537,500: —
Sala—Gysinge—Gefle järnvägsaktiebolag	”	1,545,500: —
Gottlands järnvägsaktiebolag, för anläggning af järnväg mellan Vestkinde och Tingstäde		
	kronor	120,000: —
hvilket belopp Kungl. Maj:t dock sedermera nedsatt till	”	119,000: —
Östra centralbanans järnvägsaktiebolag	”	1,710,000: —
Slite—Roma järnvägsaktiebolag		
	kronor	340,000: —
hvilket belopp Kungl. Maj:t dock sedermera nedsatt till	”	339,000: —
Falkenbergs järnvägsaktiebolag, för anläggning af järnväg mellan Holtsljunga och Limmared	”	505,000: —
Orsa—Härjedalens järnvägsaktiebolag		
	kronor	1,850,000: —
hvilket belopp dock sedermera af Kungl. Maj:t nedsatts till	”	1,838,000: —
Sköfde—Axvalls järnvägsaktiebolag	”	116,000: —
	Summa kronor	7,486,250: —

Af dessa lån har hittills från riksgäldskontoret utbetalats:
till Klintehamn—Roma järnvägsaktiebolag

	kronor	214,000: —
hvaraf bolaget dock jämlikt Kungl. Maj:ts ofvanberörda föreskrift återbetalat 750 kronor, i följd hvaraf länets kapitalbelopp minskats till	kronor	213,250: —
” Markaryd—Veinge järnvägsaktiebolag	”	561,000: —
” Östra Blekinge järnvägsaktiebolag	”	537,500: —
” Sala—Gysinge—Gefle järnvägsaktiebolag ...	”	1,545,500: —
” Gottlands järnvägsaktiebolag	”	119,000: —
” Östra centralbanans järnvägsaktiebolag	”	1,710,000: —
” Slite—Roma järnvägsaktiebolag		
	kronor	340,000: —,
hvaraf bolaget dock jämlikt Kungl. Maj:ts ofvanberörda föreskrift återbetalat 1,000		
	Transport kronor	4,686,250: —

	Transport kronor	4,686,250: —
kronor, i följd hvaraf lånets kapitalbelopp		
minskats till	„	339,000: —
till Falkenbergs järnvägsaktiebolag	„	336,666: 67
„ Orsa—Härjeådalens järnvägsaktiebolag	„	1,233,000: —
„ Sköfde—Axvalls järnvägsaktiebolag	„	116,000: —
	Summa kronor	6,710,916: 67

Till låneunderstöd för enskilda järnvägar beviljade 1901 års Riksdag 7,500,000 kronor att utgå under fem år från och med år 1902 med 1,500,000 kronor årligen.

Af denna fond har Kungl. Maj:t tilldelat:

Sköfde—Axvalls järnvägsaktiebolag	kronor	253,000: —
Landskrona—Kjeflinge—Sjöbo järnvägsaktiebolag	„	1,192,000: —
Norrköping—Söderköping—Vikbolandets järnvägsaktiebolag, för anläggning af järnväg från Valdemarsvik till Söderköping	„	591,500: —
Åtvidaberg—Bjärka—Säby järnvägsaktiebolag	„	290,000: —
Enköping—Heby—Runhällens järnvägsaktiebolag	„	1,028,700: —
För anläggning af järnväg från Stålboga öfver Malnköping till Skebokvarn	„	532,500: —
	Summa kronor	3,887,700: —

Af dessa lån har hittills från riksgäldskontoret utbetalats:

till Sköfde—Axvalls järnvägsaktiebolag	kronor	253,000: —
„ Landskrona—Kjeflinge—Sjöbo järnvägsaktiebolag	„	794,000: —
„ Norrköping—Söderköping—Vikbolandets järnvägsaktiebolag	„	375,000: —
„ Enköping—Heby—Runhällens järnvägsaktiebolag	„	665,500: —
	Summa kronor	2,087,500: —

För *fortsatt utveckling af statens telefonväsende* hade fullmäktige vid 1904 års början, enligt beslut af 1891—1903 års Riksdagar tillhandahållit telegrafstyrelsen lånebelopp å tillsammans 13,950,000 kronor, hvaraf 700,000 kronor afsetts för interurbana telefonledningar och återstoden för lokala telefontät med förbindelseledningar.

Af berörda lån hade 10,450,000 kronor utlämnats mot 4 procent ränta och 3,500,000 kronor mot $3\frac{3}{4}$ procent ränta.

Riksdagen, som år 1903 för anläggning af vissa *interurbana telefonledningar* beviljat 2,759,400 kronor, har dels nämnda år, dels ock år 1904 bemyndigat riksgäldskontoret att af detta belopp såsom lån tillhandahålla telegrafstyrelsen under år 1903 700,000 kronor, under år 1904 1,020,000 kronor och under år 1905 återstoden 1,039,400 kronor.

Riksgäldskontoret, som under år 1903 till telegrafstyrelsen utbetalat det för samma år anvisade beloppet, har i juni 1904 tillhandahållit styrelsen 1904 års lånebelopp 1,020,000 kronor, och har räntan härför af fullmäktige bestämts till 4 procent.

För *fortsatt utveckling af statens telefonväsende i afseende å lokala telefontät* med förbindelseledningar beviljade 1904 års Riksdag telegrafstyrelsen ett lånebelopp af 1,775,000 kronor.

Denna summa har i nästlidne december månad af riksgäldskontoret utbetalats till styrelsen, som har att härför erlägga ränta efter $3\frac{3}{4}$ procent.

Af de från riksgäldskontoret erhållna lånen har telegrafstyrelsen hittills återbetalat:

1891—1899 års lånebelopp	kronor 8,250,000: —
af 1900 års lånebelopp å 1,000,000 kronor	” 200,000: —
” 1901 ” ” ” ” ” ”	” 100,000: —
	<hr/>
	kronor 8,550,000: —

Telegrafstyrelsens skuld till riksgäldskontoret för ifrågavarande lån uppgår alltså för närvarande till 8,195,000 kronor.

Till betäckande af anvisningar å *odlingslånefonden* har statskontoret, efter bemyndigande af Kungl. Maj:t, under åren 1886—1896 i riksgäldskontoret lyftat erforderliga fyllnadsbelopp för åren 1885—1893 med tillsammans 4,542,067 kronor 15 öre.

Den ränta, statskontoret har att för ifrågavarande försträckningar godtgöra riksgäldskontoret, är för de belopp, hvilka blifvit öfverlämnade

före utgången af år 1889, bestämd till 4 procent för år, och för de belopp, som öfverlämnats under åren 1890 och 1891, $3\frac{3}{4}$ procent för år. Räntan å de belopp, hvilka för fondens räkning inbetalats till statskontoret under åren 1892 och 1893, är bestämd till 4 procent för år, men räntan å de under åren 1894, 1895 och 1896 öfverlämnade beloppen till $3\frac{3}{4}$ procent för år. Till följd häraf skall statskontoret erlægga:

4 procent ränta å	kronor	3,056,764: 32
och $3\frac{3}{4}$ " " " "	"	1,485,302: 83
	kronor	4,542,067: 15.

Utöfver de sålunda för odlingslånefonden lyftade beloppen har statskontoret enligt särskilda kungl. bref bemyndigats att i mån af behof från riksgäldskontoret rekvirera fyllnadsbelopp för åren 1893—1896 med tillsammans 723,947 kronor 68 öre. I en till fullmäktige den 8 januari 1903 aflåten skrifvelse har emellertid statskontoret meddelat, att statskontoret icke komme att af de för åren 1893—1896 anvisade fyllnadsbeloppen taga i anspråk ytterligare medel och icke heller hade anledning att hos Kungl. Maj:t göra framställning om bemyndigande att i riksgäldskontoret lyfta fyllnadsbelopp för åren 1897—1901.

Riksdagen har år 1902 till bildande af en *lånefond för torfindustriens understödjande*, särskildt tillverkningen af bränntorf och torfkol samt framställandet af torfströ, bemyndigat riksgäldskontoret att för ändamålet i mån af behof tillhandahålla statskontoret ett belopp af högst 1,500,000 kronor.

På särskilda rekvisitioner har riksgäldskontoret för ifrågavarande ändamål till statskontoret utbetalat tillsammans 155,600 kronor.

Riksdagen har år 1903 för bildande af en *lånefond till rederi-
näringens understödjande* bemyndigat riksgäldskontoret att i mån af behof från 1904 års början tillhandahålla statskontoret ett belopp af 5,000,000 kronor.

För detta ändamål har riksgäldskontoret hittills i särskilda poster till statskontoret utbetalat sammanlagdt 4,315,000 kronor.

Riksdagen har år 1904 för bildande af en *egnahemslånefond* bemyndigat riksgäldskontoret att under åren 1905—1909 tillhånda till statskontoret ett belopp af högst 10,000,000 kronor.

Någon utbetalning för detta ändamål har ännu icke skett.

Riksdagen har år 1903 till bestridande af vissa kostnader för en expedition, afsedd att bringa *undsättning åt docenten O. Nordenskjöld* och hans följeslagare på ångfartyget *Antarctic expedition* till Södra Ishafvet, anvisat högst 200,000 kronor att af riksgäldskontoret förskottsvis utbetalas för att främdeles hos Riksdagen anmälas till ersättande.

Sedan Kungl. Maj:t enligt till fullmäktige aflåtet bref ställt nämnda anslag till vetenskapsakademiens förfogande, hafva fullmäktige, på särskilda rekvisitioner af akademien, till densamma i afräkning å anslaget utbetalat tillsammans 138,000 kronor. Häraf har emellertid akademien i november 1904 till riksgäldskontoret återleverat 30,000 kronor.

Så snart slutlig redovisning för anslaget lämnats, skola fullmäktige inkomma till Riksdagen med anhållan om ersättning till riksgäldskontoret för de därifrån förskottsvis gjorda utbetalningarna.

I anledning af en af Kungl. Maj:t den 15 april 1904 till Riksdagen aflåten proposition har Riksdagen, med godkännande af det i statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag omförmälda förslag till kontrakt angående *förvärfvande för Kungl. Maj:ts och kronans räkning af Trollhätte kanalverk* och viss annan nya Trollhätte kanalbolags egendom, ej mindre medgifvit, att Kungl. Maj:t egde i enlighet med samma kontrakt träffa öfverenskommelse med kanalbolaget om förvärfvande för statsverkets räkning af den i kontraktet angifna egendomen, än äfven bemyndigat fullmäktige i riksgäldskontoret att verkställa likviden i enlighet med kontraktet.

Sedan Kungl. Maj:t den 27 maj 1904 bemyndigat chefen för civildepartementet att å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar underteckna ifrågavarande kontrakt, blef detsamma den 31 i samma månad undertecknad, hvarom fullmäktige genom skrifvelse från nämnda departement underrättades.

Köpeskillingen för den till statsverket försålda egendomen, uppgående till 5,721,726 kronor 70 öre, har enligt kontraktets bestämmelse och i öfverensstämmelse med en den 31 december 1904 uppgjord afräkning af riksgäldskontoret likviderats genom tillhandahållande åt kanalbolaget af svenska statens 3,6 procent obligationer af 1887 års lån till belopp af 5,722,000 kronor, ålföljda af räntekuponger för tiden efter den 30 december 1904, hvaremot kanalbolaget till riksgäldskontoret kontant inbetalat det belopp, 273 kronor 30 öre, hvarmed obligationernas nominalvärde öfversteg köpeskillingens belopp.

Som Riksdagen föreskrifvit, att af kanalverkets inkomster skall årligen till riksgäldskontoret öfverlämnas 3,6 procent af köpeskillingen, har sagda köpeskillingsbelopp 5,721,726 kronor 70 öre, blifvit bokfördt bland riksgäldskontorets tillgångar.

Kassaförstärkning åt statskontoret.

(1904 års reglemente § 25.)

Genom Kungl. bref den 22 juli 1904 bemyndigades statskontoret att, i den mån sådant för behofvens fyllande finnes nödigt, hos riksgäldskontoret såsom kassaförstärkning lyfta 10,000,000 kronor.

Häraf har statskontoret lyftat:

den 18 augusti 1904	kronor 3,000,000: —
” 26 ” ”	” 2,000,000: —
	kronor 5,000,000: —

De sålunda lyftade medlen hafva af statskontoret till riksgäldskontoret återbetalats med 3,000,000 kronor den 10 november och 2,000,000 kronor den 15 december 1904.

**Af statskontoret till riksgäldskontorets förvaltning
öfverlämnade kassabehållningar.**

(1904 års reglemente § 46.)

Vid slutet af år 1903 hade riksgäldskontoret till statskontoret återbetalat samtliga de af sistnämnda ämbetsverk för förvaltning hit öfverlämnade kassabehållningar. Under år 1904 fick riksgäldskontoret från statskontoret mottaga dylika behållningar till följande belopp, nämligen:

i mars 1904		kronor 3,258,100: —	
i april "		" 3,000,000: —	
i maj "		" 3,000,000: —	
		kronor 9,258,100: —.	

Dessa medel hafva å nedan angifna tider till statskontoret återbetalas med följande belopp:

i maj 1904		kronor 3,258,100: —	
i juni "		" 4,500,000: —	
i juli "		" 1,500,000: —	
		kronor 9,258,100: —	

På riksgäldskontoret anvisade kreditiv.

(1904 års reglemente §§ 26—29.)

Någon lyftning af berörda kreditiv har under den tid, denna berättelse omfattar, icke ägt rum.

Af statskontoret utbetalda, i riksstaten uppförda anslag.

(1904 års reglemente § 47.)

Till bestridande af riksdags- och revisionskostnader samt aflöningar äfvensom till räntor å statsskulden och afbetalningar å de fonderade

statslåneu har riksgäldskontoret under år 1904 fått från statskontoret emottaga:

i januari	kronor	4,600,000: —
i februari	„	6,000,000: —
i maj	„	3,258,100: —
	summa kronor	13,858,100: —

I afräkning å 1905 års anslag för enahanda ändamål har statskontoret under innevarande månad till riksgäldskontoret levererat 3,100,000 kronor.

Riksdagskostnader.

(1904 års reglemente § 30.)

Enligt till 1904 års slut sig sträckande redovisning öfver kostnaderna för samma års Riksdag hafva dessa uppgått till följande belopp: arfvoden och resekostnadsersättning till Andra Kam-

marens ledamöter	kronor	292,744: 38
arfvoden och dagtraktamenten till kansli- och vakt- betjäning	„	159,024: 33
tryckpapper, trycknings- och häftningskostnader	„	263,459: 25
diverse utgifter	„	39,190: 69
	summa kronor	754,418: 65.

Riksgäldskontorets inkomster och kassaräkning.

(1904 års reglemente §§ 43—55.)

De under år 1904 till riksgäldskontorets kassaräkning influtna medel, behållningen vid årets början 3,177,848 kronor 78 öre oberäknad, hafva uppgått till

..... kronor	56,010,786: 15
Samma räknings utgifter under året hafva utgjort	„ 54,207,645: 37

utvisande dessa summor en omsättning å riksgäldskontorets kassaräkning under år 1904 af kronor 110,218,431: 52.

För beskaffenheten och beloppet af de förnämsta bland dessa utgifter är å behöriga ställen i denna berättelse redogjordt.

De hufvudsakligaste *inkomst*posterna hafva utgjorts af:
 kapital- och ränteinbetalningar å till vissa be-

stämnda ändamål utgifna lån	kronor	6,081,634: 94
inbetalning af tills vidare förräntade medel jämte ränta därå	„	3,404,777: 51
af statskontoret levererad anslag till riksdags- kostnader, annuiteter m. m.	„	13,858,100: —
till förvaltning från statskontoret öfverlämnade kassabehållningar	„	9,258,100: —
återbetalning af till statskontoret lämnad kassa- förstärkning	„	5,000,000: —
i svenskt mynt inbetaldt belopp af likviden för 1904 års 3½ procent statslån	„	8,402,650: 96
likvid för försålda utländska valutor	„	4,558,000: —

Riksgäldskontorets utlåning samt dess kassareserver i utlandet.

(1904 års reglemente §§ 50 och 53.)

I den mån behållningarna och riksgäldskontorets utgifter sådant medgifvit, hafva kontorets tillgångar såväl inom som utom landet genom utlåning samt uppköp af obligationer eller dylika värdepapper gjorts räntebärande.

Hvad särskildt angår placeringar inom landet hafva för berörda ändamål från riksgäldskontorets kassaräkning under år 1904 utlämnats tillsammans 4,650,000 kronor.

Vid 1904 års slut utestående *tills vidare förräntade medel* utgjorde i kapital:

af riksgäldskontorets medel:

mot reverser af svenska banker	kronor	1,800,000: —
i svenska obligationer	„	236,095: —
för annuitetslikvider uppköpta utländska valutor	„	4,140,000: —
hos utländska banker och bankirhus inestående	„	19,888,888: 89
i främmande staters skuldförbindelser	„	12,346,293: 89
summa	kronor	38,411,277: 78.

af likvidations- och amortissemensfondernas medel:

i svenska obligationer	kronor	815,868: 98
i främmande staters dito	„	2,264,092: 15
hos utländska bankhus innestående	„	60,782: 76
	summa kronor	3,140,743: 89.

Den genom riksgäldskontorets ifrågavarande placeringar för år 1904 uppkomna vinst utgör:

för riksgäldskontoret	kronor	811,369: 57
„ likvidations- och amortissemensfonderna	„	106,950: 78
	summa kronor	918,320: 35.

Riksgäldskontorets upplåning.

På grund af 51 § i det för riksgäldskontoret gällande reglemente hafva fullmäktige den 27 juni 1904 fattat beslut om utfärdande af nya svenska 3½ procent statsränteobligationer i kronor, francs, pund sterling och riksmark samt den 2 juli samma år med ett konsortium bestående af Banque de l'Union Parisienne, Comptoir National d'Escompte de Paris, Société Générale pour favoriser le développement du Commerce et de l'Industrie en France, Société Générale pour favoriser l'Industrie Nationale, F. M. Philippson, Robert Warschauer & C:o, Commerz- und Disconto-Bank, M. M. Warburg & C:o, Aktiebolaget Stockholms Handelsbank och Skånes Enskilda bank, träffat aftal om öfverlåtande å konsortiet af nominellt 36,000,000 kronor af berörda obligationer. Riksdagens senast församlade revisorer hafva i sin berättelse om granskning af riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning meddelat en fullständig redogörelse för denna länetransaktion, och tillåta sig fullmäktige att till denna redogörelse hänvisa.

Af 1887 års 3,6 procent statslån hafva under år 1904 försålts obligationer å 1,500 kronor, hvilka betalas efter parikurs.

Då enligt kontraktet om förvärfvande åt statsverket af Trollhätte kanalverk m. m. köpeskillingen härför skulle gäldas i 3,6 procent stats-

obligationer men det nästlidet år återstående osålda beloppet af de förut upplagda emissionerna af 1887 års lån icke lämnade tillgång här till, hafva fullmäktige beslutat att af nämnda lån upplägga en ny, sjätte, emission å samma belopp som hvar och en af de fem föregående emissionerna, eller 10,000,000 kronor. Denna nya emission, som daterats den 30 december 1904 och betecknats med »1904 års emission af 1887 års statslån», har fördelats i obligationer å 10,000, 5,000, 1,000 och 360 kronor, hvilken sistnämnda valör, som icke förekommit i föregående emissioner af lånet, nu införts med anledning af en af nya Trollhätte kanalbolag hos fullmäktige gjord framställning att erhålla likviden i obligationer å detta belopp.

För likviderande af ifrågavarande köpeskilling hafva, såsom på annat ställe i denna berättelse redan meddelats, utlämnats 3,6 procent obligationer å tillsammans 5,722,000 kronor. Då här till lägges ofvan omnämnda, under år 1904 försålda obligationsbelopp, 1,500 kronor, finnes beloppet af 1887 års 3,6 procent statslån, som vid 1903 års slut uppgick till 48,810,500 kronor hafva under år 1904 ökat med 5,723,500 kronor till 54,534,000 kronor.

Angående det fullmäktige gemensamt med fullmäktige i riksbanken lämnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus få fullmäktige återropa den särskilda berättelse, fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret däröfver afgifva.

Stockholm den 18 januari 1905.

H. CAVALLI.

OTTO M. HÖGLUND.

J. JOHANSSON.

W. ODELBERG.

G. F. ÖSTBERG.

VIKTOR RAMSTEDT.

H. Sederholm.

Einzelne Ausgaben

1. Ausgaben für den Etat	2. Ausgaben für den Etat
3. Ausgaben für den Etat	4. Ausgaben für den Etat

1914/15

Verbindlichkeiten

1. Verbindlichkeiten	2. Verbindlichkeiten	3. Verbindlichkeiten
4. Verbindlichkeiten	5. Verbindlichkeiten	6. Verbindlichkeiten
7. Verbindlichkeiten	8. Verbindlichkeiten	9. Verbindlichkeiten
10. Verbindlichkeiten	11. Verbindlichkeiten	12. Verbindlichkeiten
13. Verbindlichkeiten	14. Verbindlichkeiten	15. Verbindlichkeiten
16. Verbindlichkeiten	17. Verbindlichkeiten	18. Verbindlichkeiten
19. Verbindlichkeiten	20. Verbindlichkeiten	21. Verbindlichkeiten
22. Verbindlichkeiten	23. Verbindlichkeiten	24. Verbindlichkeiten
25. Verbindlichkeiten	26. Verbindlichkeiten	27. Verbindlichkeiten
28. Verbindlichkeiten	29. Verbindlichkeiten	30. Verbindlichkeiten
31. Verbindlichkeiten	32. Verbindlichkeiten	33. Verbindlichkeiten
34. Verbindlichkeiten	35. Verbindlichkeiten	36. Verbindlichkeiten
37. Verbindlichkeiten	38. Verbindlichkeiten	39. Verbindlichkeiten
40. Verbindlichkeiten	41. Verbindlichkeiten	42. Verbindlichkeiten
43. Verbindlichkeiten	44. Verbindlichkeiten	45. Verbindlichkeiten
46. Verbindlichkeiten	47. Verbindlichkeiten	48. Verbindlichkeiten
49. Verbindlichkeiten	50. Verbindlichkeiten	51. Verbindlichkeiten
52. Verbindlichkeiten	53. Verbindlichkeiten	54. Verbindlichkeiten
55. Verbindlichkeiten	56. Verbindlichkeiten	57. Verbindlichkeiten
58. Verbindlichkeiten	59. Verbindlichkeiten	60. Verbindlichkeiten
61. Verbindlichkeiten	62. Verbindlichkeiten	63. Verbindlichkeiten
64. Verbindlichkeiten	65. Verbindlichkeiten	66. Verbindlichkeiten
67. Verbindlichkeiten	68. Verbindlichkeiten	69. Verbindlichkeiten
70. Verbindlichkeiten	71. Verbindlichkeiten	72. Verbindlichkeiten
73. Verbindlichkeiten	74. Verbindlichkeiten	75. Verbindlichkeiten
76. Verbindlichkeiten	77. Verbindlichkeiten	78. Verbindlichkeiten
79. Verbindlichkeiten	80. Verbindlichkeiten	81. Verbindlichkeiten
82. Verbindlichkeiten	83. Verbindlichkeiten	84. Verbindlichkeiten
85. Verbindlichkeiten	86. Verbindlichkeiten	87. Verbindlichkeiten
88. Verbindlichkeiten	89. Verbindlichkeiten	90. Verbindlichkeiten
91. Verbindlichkeiten	92. Verbindlichkeiten	93. Verbindlichkeiten
94. Verbindlichkeiten	95. Verbindlichkeiten	96. Verbindlichkeiten
97. Verbindlichkeiten	98. Verbindlichkeiten	99. Verbindlichkeiten
100. Verbindlichkeiten	101. Verbindlichkeiten	102. Verbindlichkeiten

Bilaga.

1. Bilaga	2. Bilaga	3. Bilaga
4. Bilaga	5. Bilaga	6. Bilaga
7. Bilaga	8. Bilaga	9. Bilaga
10. Bilaga	11. Bilaga	12. Bilaga
13. Bilaga	14. Bilaga	15. Bilaga
16. Bilaga	17. Bilaga	18. Bilaga
19. Bilaga	20. Bilaga	21. Bilaga
22. Bilaga	23. Bilaga	24. Bilaga
25. Bilaga	26. Bilaga	27. Bilaga
28. Bilaga	29. Bilaga	30. Bilaga
31. Bilaga	32. Bilaga	33. Bilaga
34. Bilaga	35. Bilaga	36. Bilaga
37. Bilaga	38. Bilaga	39. Bilaga
40. Bilaga	41. Bilaga	42. Bilaga
43. Bilaga	44. Bilaga	45. Bilaga
46. Bilaga	47. Bilaga	48. Bilaga
49. Bilaga	50. Bilaga	51. Bilaga
52. Bilaga	53. Bilaga	54. Bilaga
55. Bilaga	56. Bilaga	57. Bilaga
58. Bilaga	59. Bilaga	60. Bilaga
61. Bilaga	62. Bilaga	63. Bilaga
64. Bilaga	65. Bilaga	66. Bilaga
67. Bilaga	68. Bilaga	69. Bilaga
70. Bilaga	71. Bilaga	72. Bilaga
73. Bilaga	74. Bilaga	75. Bilaga
76. Bilaga	77. Bilaga	78. Bilaga
79. Bilaga	80. Bilaga	81. Bilaga
82. Bilaga	83. Bilaga	84. Bilaga
85. Bilaga	86. Bilaga	87. Bilaga
88. Bilaga	89. Bilaga	90. Bilaga
91. Bilaga	92. Bilaga	93. Bilaga
94. Bilaga	95. Bilaga	96. Bilaga
97. Bilaga	98. Bilaga	99. Bilaga
100. Bilaga	101. Bilaga	102. Bilaga

Balanserade tillgångar och skulder

Den 1 Januari		Den 31 December	
Kronor	ö.	Kronor	ö.
Debet.			
<i>Tillgångar:</i>			
		Kapital	
		351,509: 61	
376,304 85		999,515: 02	
1,017,235 41		325,431: 77	
325,431 77		46,144,445: 33	
45,053,155 04		8,195,000: —	
8,287,500 —		4,542,067: 15	
4,542,067 15		155,600: —	
20,000 —		4,315,000: —	
— — —		9,071,751: 20	
3,227,306 76		74,100,320 08	
		= 62,849,000: 98 =	
		5,984,585 53	
7,002,484 63		25,359,052 03	
11,554,972 77		4,165,454 58	
		1,081 35	
1,081 35		1,813,703: 31	
1,813,703 31		1,398,422: 59	
1,398,422 59		1,385,924: 61	
1,253,624 61		1,290,826: 01	
1,107,769 67		5,888,876 52	
		= 5,573,520: 18 =	
		— — —	
340 81		— — —	
20 —		108,000 —	
135,000 —		Transport 115,607,370 09	
T:pt 87,116,420 72			

vid 1904 års början och slut.

Den 1 Januari		Den 31 December	
Kronor	ö.	Kronor	ö.
Kredit.			
<i>Skulder:</i>			
Fonderade lån:		Kapital	
91,693,800	—	1880 års lån	89,733,600: —
58,804,444	44	1886 » »	58,468,444: 44
48,810,500	—	1887 » »	54,534,000: —
24,666,666	67	1888 » »	24,666,666: 67
31,182,222	22	1890 » »	30,757,777: 78
18,000,000	—	1894 » »	18,000,000 —
35,736,480	—	1899 » »	35,463,600: —
36,320,000	—	1900 » »	36,320,000: —
—	—	1904 » »	36,000,000: —
		= 345,214,113: 33 =	383,944,088 89
Icke fonderade lån:			
10,125	—	Gamla 5-procent lånet	10,125: —
140,889	—	Göta kanals reparationsfond	140,889: —
		= 151,014: — =	151,014 —
I sammanhang med Väst kustbanans inköp af staten öfvertagna kommun- och obligationslån:			
751,470	48	Kommunlån	723,633: 88
1,155,000	—	Malmö—Billesholms järnvägs- aktiebolags obligationslån	1,131,000: —
16,860	40	Upplupna, icke förfallna räntor	1,854,633: 88 16,248: 42
		= 1,923,330: 88 =	1,870,882 90
3,000,000	—	Aterstående, den ³⁰ / ₁₂ 1907 förfallande köpeskillingen för bandelen Örebro—Frövi af Örebro—Köpings järnväg	3,000,000 —
2,250,000	—	Köpeskillingen för fastigheten n:o 1 i kvarteret Lejonet i Stockholm	2,250,000 —
352,538,458	21		Transport 391,215,985 19

Den 1 Januari			Den 31 December	
Kronor	ö.		Kronor	ö.
T:pt 87,116,420	72		Transport	115,607,370 09
		Köpeskillingen för Trollhätte kanalverk		5,721,726 70
		I Riksgäldskontorets kassa kontant inestående medel:		
730	38	Förskott till riksdagskostnader	3,932: 25	
176	16	» » kontorsexpenser	1,034: 67	4,966 92
		= 906: 54 =		
3,177,848	78	Behållning å Riksgäldskontorets giroräkning i Riksbanken.....		4,980,989 56
		<i>Kapitalräkningen:</i>		
263,557,964	90	Skulder utöfver tillgångar		266,572,709 43
		<i>Inom linjen balanserade tillgångar:</i>		
		105,000: — Brandförsäkringsvärdet af		
		Riksdagens hus	105,000: —	
		90,000: — Bokföringsvärdet af Riks-		
		gäldskontorets hus	90,000: —	
		30,000,000: — Allmänna hypoteksbankens		
		grundfond	30,000,000: —	
		Riksgäldskontorets fordran		
		vid 1904 års slut för lån till		
		Wislanda-Bolmensjárnvägs-		
		aktiebolag	1,786,198: 22	
		till den del,		
		hvarmedsam-		
		ma fordran		
		öfverskjuter	800,000: —	986,198: 22
		Kr. 30,195,000: —		Kr. 31,181,198: 22
S:a 353,853,140	94		Summa kronor	392,887,762 70

Den 1 Januari			Den 31 December	
Kronor	ö.		Kronor	ö.
352,538,458	21			
25,958	32	Diverse skulder:	Transport	391,215,985 19
789,324	80	Å 1904 års anslag till riksdags- och revisionskostnader, af löningar, annuiteter och räntor, återbäring, approximativt	508,011:	51
495,937	39	För undsättningar vid missväxter eller fel-slagna skördar afsedda medel	738,216:	44
1,080	—	För försälda mindre kronolägenheter infutna medel	421,481:	17
20	—	Utelöpande förfallna obligationer för 1891 års tillfälliga lån	1,080:	—
730	31	Utelöpande kuponger till Malmö—Billesholms järnvägsaktiebolags obligationslån	—	—
1,612	11	Å anvisade medel för inköp af Hallsberg—Motala—Mjölby järnväg	—	—
19	80	Å 1904 års anslag till Riksdagens bibliotek Till Robert Warschauer & C: i Berlin	2,988:	39
		= 1,314,682: 73 =		
		<i>Inom linjen balanserade skulder:</i>		
		150,000: — Konung Karl XIII:s hemgifts-kapital	150,000:	—
		100,777: 16 Lappmarks ecklesiastikfond	100,777:	16
		30,000,000: — Af riksgäldskontoret utfär-dade till allmänna hypo-tekbanken aflämnade 3½ % obligationer	30,000,000:	—
		3,536: 88 Af lånet på 100 år till Troll-hätte slussverk: kapital 1,250 kr. och ränta 2,286 88 öre	3,536:	88
		Kr. 30,254,314: 04	Kr. 30,254,314: 04	
353,853,140	94		Summa kronor	392,887,762 70

Till Statsutskottet.

Likasom under föregående år har under år 1904 det närmaste handhafvandet af de ärenden, som äga samband med utförandet af det åt fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret gemensamt lämnade uppdraget i fråga om uppförandet på Helgeandsholmen af nya byggnader för Riksdagen och dess verk, varit anförtrodt åt riksdagshuskommittén. Ledamöter i densamma hafva för tiden intill fullmäktiges första gemensamma sammanträde efter det vid 1905 års lagtima riksdag ifrågakommande fullmäktigeval verkställts, blifvit utsedda den 10 mars 1904, hvarvid utsågos samma personer som förut, nämligen från riksbankens styrelse fullmäktige Törnebladh och Jonsson och till suppleant von Friesen samt från riksgäldskontorets styrelse dåvarande fullmäktigen Sederholm samt fullmäktigen Odelberg med fullmäktigen Östberg till suppleant.

Den 26 maj förstärktes kommittén med två nya ledamöter, förste deputeranden i riksbanken friherre Langenskiöld och ordföranden i riksgäldskontorets styrelse Cavalli, hvarjämte, sedan under juni månad herr Sederholm af hälsoskäl afgått från såväl riksgäldskontoret som kommittén, fullmäktigen Östberg den 27 juni anmodades att såsom ordinarie ledamot inträda i kommittén.

Af de personer, hvilka för behandling af tekniska frågor adjungerats med ofvanbemälda inom fullmäktiges krets valda ledamöter — generallöjtnanten friherre B. A. Leijonhufvud, professor F. G. A. Dahl och för detta landshöfdingen L. Berg — har friherre Leijonhufvud anmält sig vara till följd af hälsoskäl och sin höga ålder hindrad att efter 1904 års slut vidare kvarstå såsom adjungerad ledamot.

De beslut, som blifvit af fullmäktige vid gemensamma sammanträden fattade i ärendet, framgå af fullmäktiges protokoll den 10 mars, 26 maj, 27 juni, 15 september och 22 december 1904 samt denna dag.

Öfver de med afseende på byggnadsarbetets utförande efter den 14 januari 1904 till den 18 innevarande januari vidtagna åtgärder har riksdagshuskommittén i afgifven berättelse lämnat redogörelse; och anhålla fullmäktige att få hänvisa till densamma med afseende på däri meddelade uppgifter.

Beträffande byggnadsfondens för riksdags- och riksbankshus tillgångar vid 1904 års början och slut få fullmäktige meddela följande summariska uppgift.

Den 1 januari		Den 31 december	
Kronor:		Kronor:	
	Å bankräkningar inestående hos Sundsvalls enskilda bank		
53,763	31 å upp- och afskrifningsräkning .. 75,363: 21		
	å separaträkning 318,513: 43		
300,000	— hos Mälareprovinsernas enskilda bank .. — — —		
300,000	— hos Aktiebolaget Stockholms handelsbank — — —	393,876	64
	653,763: 31.		
	Förräntade medel:		
710,100	— kapital 710,100: —		
7,806	39 ränta 7,806: 39	717,906	39
	717,906: 39.		
99,338	74 Behållning å de till riksdagshuskommittén anordnade eller eljest infutna medel efter afdrag af utgifterna	50,270	29
1,471,008	44	Summa kronor	1,162,053 32

Till de under 1904 i fonden befintliga medel, sådana de här ofvan upptagits, bör läggas återstoden af det för byggnadsfondens förstärkning af 1902 års Riksdag beviljade anslag å 2 millioner kronor, hvilken återstod, utgörande 1 million kronor, under året åtgått till utgifternas bestridande.

Hvilka byggnadsfondens utgifter för riksdags- och riksbankshusen varit, framgår af kommitténs berättelse.

Stockholm den 19 januari 1905.

Fullmäktige i riksbanken:

PEHR EHRENHEIM.

R. TÖRNEBLADH.

K. LANGENSKIÖLD.

SIXTEN VON FRIESEN.

OLOF JONSSON.

ROB. ALMSTRÖM.

C. A. WEBER.

Fullmäktige i riksgäldskontoret:

H. CAVALLI.

OTTO M. HÖGLUND.

J. JOHANSSON.

W. ODELBERG.

G. F. ÖSTBERG.

EMIL KINANDER.

VIKTOR RAMSTEDT.

Till herrar fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret.

Riksdagshuskommittén får härmed afgifva berättelse angående de åtgärder, som till utförande af Riksdagens beslut i fråga om uppförande på Helgeandsholmen af nya byggnader för Riksdagen och riksbanken vidtagits efter den 14 januari 1904, då berättelse senast lämnades.

Utförda bygg-
nadsarbeten:
a) riksdags-
huset.

De å riksdagshuset under den tid, denna berättelse omfattar, utförda arbetena hafva mest bestått i komplettering och fullbordande af den yttre och inre dekoreringsen äfvensom i de särskilda lokalernas målning och slutliga anordnande för deras olika ändamål. På husets öfversta parti mot Norrbro har den stora Sveagruppen uppställts, utförd i granit, och något längre ned fyra historiska figurer, likaledes huggna i granit och symboliserande de fyra riksstånd, genom hvilka svenska folket i så många århundraden representerats.

För ridderskapet och adeln har valts den mest namnkunnige svenske statsman, Axel Oxenstierna; för prästeståndet Johannes Rudbeckius, biskop, framstående lärd; för borgareståndet Louis de Geer, köpman, bruksägare, inflyttad till Sverige från Holland 1627 samt för bondeståndet Per Olsson, en framstående medlem af ståndet under Carl XI:s tid.

Hvad dörrarne till riksdagshusets hufvudingång angår, hafva vederbörande leverantörer icke medhunnit att fullgöra sina åtaganden, till följd hvaraf de i brons gjutna hufvudportarne icke kunna förr än längre fram på året uppsättas. I dessa portars ställe ha därför provisoriska sådana uppsatts. Enahanda är fallet med de gaskandelabrar, som nu finnas uppställda på stentrappan framför huset. De hafva nämligen lånats från Stockholms stads förråd i afbidan på att leverans hinner ske af de kolonner af granit, som beställts i och för belysningen omedelbart vid hufvudingången. Den dekorationsplatta, som är uppsatt

öfver stora porten, är utförd i bronserad gips men skall ersättas af en annan af brons, så snart gjutningen däraf medhunnits.

Vidlyftiga och tidsödande arbeten hafva i det sista pågått för fullbordande af de omfattanda telefon-, ring- och andra signalledningarna äfvensom af toilett- och köksinredningen, anbringandet af de stora mässingsräckena i hufvuduppgången samt anordnandet af armaturen för elektriskt ljus, de elektriska person-, bok- och mathissarne, efterlagningar, kapprummens iordningställande m. m. En del dylika arbeten äro helt naturligt att anse såsom mera försöksvis och provisoriskt utförda, såsom t. ex. i fråga om talmansbordens anordnande m. m.

Sedan nästan alla de arbeten, som det kunnat anses åligga kommittén att besörja, verkställt, har kommittén vid sammanträde den 12 dennes beslutit öfverlämna huset till fullmäktige i riksgäldskontoret.

Samma dag täcktes, på inbjudan af riksdagshuskommittén, Hans Maj:t Konungen vid personligt besök taga riksdagshusets lokaler i betraktande.

En fullständig byggnadsbeskrifning är ämnad att utgifvas, sedan de återstående byggnadsarbetena hunnit utföras. I en dylik beskrifning skall lämnas redogörelse för konstruktioner samt uppgift å konstnärer, entreprenörer, leverantörer m. fl. jämte andra meddelanden, som äro af intresse angående riksbyggnaderna, och kommittén inskränker sig därför till att här endast omnämna följande mått:

Riksdagshusets höjd: från gatuplan till taklister			
på sidopartierna	21,70	meter,	
från gatuplan till öfverkant af balustern	24,02	„	
på midtelpartiet:			
till taklisten	26,85	„	
,, öfverkant af balustern	28,85	„	
,, „ „ Sveafiguren	34,85	„	
Riksdagshusets längd:			
i riktningen jämsides med Norrbro	102,54	„	
,, „ „ „ Stallkanalen	58,31	„	
,, „ „ „ Drottninggatan	103,84	„	
,, „ „ „ Stora Norrström	57,31	„	
Ytinnehåll på planen framför riksdagshuset	8,400	kvadratmeter	
eller 95,290 kvadratfot.			
Gatans bredd genom Triumfbågen	6,73	meter mellan socklarna.	
Gångbanans bredd genom „	2,82	„ „ „	
Största bredd mellan husen	18,01	„ „ „	
Körbanans konstanta bredd	9,55	„ „ „	
Lilla brons bredd	16,—	„ „ „	

Därjämte får kommittéu meddela följande förteckning å:
 porträttmedaljongerna i stora trapphuset, hvilka medaljonger föreställa:

Engelbrekt Engelbrektsson, † 1436,
 Sten Sture d. ä., † 1503,
 Olaus Petri, † 1552,
 Per Brahe d. y., † 1680,
 Gustaf Cronhielm, † 1737,
 Arvid Bernhard Horn, † 1742,
 Erik Benzelius, d. y., † 1743,
 Tomas Plomgren, † 1754,
 Jonas Alströmer, † 1761,
 Olof Håkansson, † 1769,
 Nils Månsson, † 1837,
 Hans Järta, † 1847,
 Erik Gustaf Geijer, † 1847,
 Hans Jansson, † 1854,
 Bernt Harder Santesson, † 1862,
 Gustaf Lagerbjelke, † 1895,
 Louis de Geer d. y., † 1896,
 Ant. Nic. Sundberg, † 1900.

Med undantag af de talmansporträtt, som fått sin plats i det stora gemensamma samtalsrummet, hvilket vetter åt Norrbro, äro dessa medaljonger så godt som de enda konstverk, för hvilka plats bereds i riksdagshuset. För dettas smyckande med andra konstverk, målningar eller skulpturer, hvilka småningom kunna ifrågakomma till anskaffning, har enskild person, som önskar vara onämnd, ställt till förfogande en summa af 10,000 kronor, om hvilken grundplåts användande ännu icke bestämmelser hunnit lämnas.

b) riksdags-
 huset.

På riksbanksbyggnaden har under år 1904 fullbordats, hvad som återstått i fråga om husets stomme, yttre stenbeklädningen samt takkonstruktionen. Hufvudledningarna till värmeapparaten äro äfven utförda, hvarjämte gas-, vatten- och afloppsledningarna till stor del utförts. De för stora banksalen afsedda pelarne i polerad granit från Malmön i Bohuslän hafva, sedan grundläggningen för desamma genomförts, blifvit fullständigt uppsatta, och jämväl glastaket öfver samma sal är fullbordadt. Likaså äro de för guld, silfver och andra valutor afsedda förvaringshvalf så till vida utförda, att murarne och den inuti dessa

anbragta bepansringen äro färdiga. Trappsteg och planer hafva utlagts samt puts anbragts å en stor del af väggar och tak.

Bron öfver Lilla Norrström har under senare hälften af 1904 blifvit färdig och på hösten samma år börjat tagas i bruk, sedan planen framför riksdagshuset hunnit ordnas med gångar och stensatta trottoarer. För närvarande är den härigenom åstadkomna trafikleden lifligt be-
 gagnad af gående, som erhållit en ganska afsevärd ginväg i förbindel-
 serna till och från stadens nordöstra och sydvästra delar. Med afseende
 jämväl härpå har kommittén begärt underhandling med Stockholms
 stads drätselnämnds 2:dra afdelning i och för åvägbringande af en
 öfverenskommelse om öfverlåtelse på staden, helt eller delvis, af ren-
 hållnings- och belysningsbestyret, och torde, sedan svar å framställ-
 ningen ingått, saken kunna fullständigt ordnas.

*c) brobygg-
 nader och an-
 ordnande af
 trafikleder.*

Den mellan riksdags- och riksbankshusen löpande gatan har iordningsställt för det bruk, som kan ifrågakomma intill dess den till-
 ämnade bron öfver Stora Norrström kan blifva färdig att begagnas.

I 1888 års Riksdags beslut om uppförande på Helgeandsholmen af två, af den förlängda Drottninggatan skilda byggnader, hvaraf den ena ensamt för riksbanken, förutsattes nämligen att bro skulle byggas öfver såväl Stora som Lilla Norrström, men om beskaffenheten af dessa broar finnas inga närmare bestämmelser. För uppförandet af den mindre bron öfver stallkanalen hafva icke några särskilda svårigheter mött, men så många flere angående den större, om hvilken det än i dag icke kan sägas, huru den skall utföras.

I den rättegång beträffande regleringen af Helgeandsholmens stränder, som, på sätt här nedan närmare omförmäles, vann sin afslutning genom Kungl. Maj:ts dom den 31 december 1896, hade Stockholms Rådstufvurätt samt Kungl. Svea hofrätt förpliktat fullmäktige, bland annat, att i ersättning för den upprifna Gamla Norrbrogatan anordna annan laggild trafikled, alternativt genom anläggning af en bro öfver norra strömgrenen, hvilken bro skulle utföras i ett spann med en spannvidd 51,67 meter och i öfrigt sådan, att fria utrymmet under bron i midten finge en höjd af 7,86 meter öfver slusströskeln.

Genom Kungl. Maj:ts dom undanröjdes emellertid bestämmelserna om den nya trafikleden och således äfven om brobyggnaden, till följd hvaraf frågan därom fortfarande är öppen.

Från fullmäktiges sida verkställdes emellertid förarbeten och under-
 sökningar för åstadkommande af ett antagligt förslag till bro öfver
 Stora Norrström. Härvid visade det sig, att gatuprofilen i Drottning-

gatans förlängning måste undergå någon förändring, om brobyggnaden skulle kunna utföras med behörigt afseende å dels trafikens fordringar, dels förhållandena i omgifningarna, och fullmäktige gjorde därför i skrifvelse den 6 oktober 1897 framställning härom till Stockholms stadsfullmäktige. Fullmäktige anförde, att de väl insågo, att brons utförande i tre spann skulle i flere afseenden vara fördelaktigare, men att de dock för det dåvarande funnit sig böra utgå från det antagande, att bron måste byggas i ett spann, i hvilket afseende fullmäktige tänkt sig två alternativ n:is 1 och 2, af hvilka det med n:o 1 betecknade syntes fullmäktige hafva företräde. Till utgångspunkt för båda alternativen för gatuprofilen hade tagits korset af Drottninggatan och Strömgatans norra gränslinje i förlängning af den senare gatans huslinje, hvilken punkt, enligt hvad stadsfullmäktige förut beslutit, skulle komma att ligga på en höjd af 8,20 meter öfver slusströskeln. Skillnaden mellan de båda broalternativen var hufvudsakligen den, att enligt alternativ n:o 1 de ifrågasvarande gatornas korsningspunkt skulle komma att ligga på höjden 8,50 och enligt n:o 2 på höjden 8,35 meter öfver slusströskeln, samt således höjas med respektive 30 eller 15 centimeter. Det företräde, som tillkomme n:o 1 i förhållande till n:o 2 berodde därpå, att enligt n:o 1 båda landfästena komme att ligga på samma höjd och brons lutningar från midten åt båda hållen blifva lika, hvaremot enligt n:o 2 uppstode en skillnad mellan båda landfästernas höjd af 0,15 meter, och lutningarna från midten komme att blifva lika. Skulle — fortsatte fullmäktige — icke ens den enligt n:o 2 förutsatta höjningen kunna åstadkommas, så återstode ej annan konstruktion för bron än en sådan, som åskådliggjordes af en skelettritning, betecknad med n:o 3. Men skulle bron utföras enligt denna typ, skulle den i sin helhet, med den stora spännvidden och de höga bärreglarne, blifva föga tilltalande.

Stadsfullmäktiges svar, som — efter det drätselnämndens 2:dra afdelning och stadens byggnadskontor yttrat sig och därvid framhållit såsom ett önskningsmål, att bron med afseende på platsens läge och karaktären af omgifvande byggnader kunde utföras i tre spann — delgafs fullmäktige genom skrifvelse den 26 februari 1898 och innehöll, att stadsfullmäktige på vissa villkor medgäfvde sådan ändring i gatuprofilen, som förutsattes för brons utförande enligt alternativ n:o 2 (korsningspunktens höjning med endast 0,15 meter).

Med afseende på den anslutning, som tanken på brons utförande i tre spann erhållit såväl hos de kommunala myndigheter, hvilka yttrat sig i ärendet, som på flere andra håll, ansågo sig fullmäktige böra upptaga och låta närmare utreda denna fråga samt afläto därefter till Kungl.

Maj:t den 12 juni 1902 skrifvelse med hemställen om Kungl. Maj:ts tillåtelse att öfver Stora Norrström anlägga en bro af stål i tre spann. Sedan öfver denna framställning åtskilliga yttranden afgifvits, bland annat kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, hvilken i sitt utlåtande framhöll det inflytande, som brobyggnaden kunde få på möjligheten att tillfredsställande ordna Mälarevattnets aflopp, meddelade Kungl. Maj:t åt fullmäktige svar enligt en så lydande skrifvelse:

»Uti en till Oss ingifven skrift hafven I anhållit, att Oss täcktes medgifva, att I skullen äga öfver Stora Norrström i Drottninggatans förlängning i Stockholm anlägga en bro af stål i tre spann med 16 meters bredd och för öfrigt af den typ, som en skrifvelsen bifogad ritning utvisade.

Efter det Vårt öfverintendentsämbete häröfver afgifvit infordradt underdånigt utlåtande,

samt Vår väg- och vattenbyggnadsstyrelse, till följd af särskilda nådiga remisser, afgifvit underdånigt utlåtande öfver ej mindre berörda ansökning än äfven en af svenska teknologföreningens styrelse i ämnet ingifven skrift,

har öfverståthållareämbetet med infordradt underdånigt utlåtande öfverlämnat yttrande från hamnkaptenen i Stockholm. Denne har uti sitt yttrande hufvudsakligen anfört följande: sjötrafiken i Norrström vore fullständigt beroende på höjdskillnaden mellan Mälarens och Saltsjöns vattenytor. När denna höjdskillnad öfverstege 22 centimeter, omöjliggjordes trafiken uppför Norrström af den starka strömmen, men när denna skillnad minskades eller försvunne, ökades sjötrafiken och vore tidtals mycket liffig. De fartyg, som med lätthet kunde styras genom hvalfven under Norrbro, hvilkas höjd vore så stor, att fartygen utan fara kunde komma tätt intill bropelarne, måste vid passerandet af den föreslagna bronns hvalf styras på hårsmånen midt i brohvalfvet, emedan, till följd af hvalfvens ringa bredd och höjd, endast där finnes tillräckligt fritt utrymme. Härigenom komme navigationsrisken för fartyg vid fart uppför strömmen att ökas i så hög grad, att denna trafikled kunde genom den föreslagna brobyggnaden anses blifva praktiskt afstängd.

»För egen del har öfverståthållareämbetet, då, på sätt hamnkaptencens yttrande gåfve vid handen, en bro sådan som den föreslagna skulle verka i högsta grad menligt på sjöfarten i Norrström och antagligen leda till densammas upphörande, ansett tillstånd icke böra lämnas till en brobyggnad efter den nu ingifna planen i oförändradt skick.

»Då Vi nu i nåder låtit detta ärende Oss föredragas, hafve Vi, med afseende å hvad i ärendet blifvit upplyst om den menliga inverkan, en bro i tre spann skulle utöfva å trafiken i nämnda vattendrag, funnit tillstånd från Vår sida till anläggning af en sådan bro icke böra meddelas. Hvilket Eder till kännedom och efterrättelse härigenom i nåder meddelas, hvarjämte de vid ansökningen fogade ritningar återställas. Stockholms slott den 6 november 1903.

OSCAR.

Hjalmar Westring.»

Till följd af innehållet af detta Kungl. Maj:ts svar måste frågan om en trespannsbro förfalla, och de förut på initiativ från stadsfullmäktiges sida inledda förhandlingarna om åstadkommande af en bro i tre spann af *sten* afstannade.

För fullmäktige, har, med hänsyn till affattningen af det kungl. brefvet, alltså icke varit annat val än att återgå till planen att bygga bro i ett spann, och för att kunna härutinnan för fullmäktige framlägga ett nöjaktigt förslag, lät riksdagshuskommittén en sakkunnig svensk ingenjör i Tyskland taga kännedom om vissa brokonstruktioner, som därstädes på sista tiden förekommit och som möjligen kunde få användning vid uppförandet af bron öfver Stora Norrström. Det förslag till bro, som därefter af samma ingenjör utarbetades och efter granskning på kommitténs förslag af fullmäktige godkändes, är uppgjort under förutsättning att den omnämnda gatuprofilens höjdläge, utöfver hvad stadsfullmäktige enligt sin ofvanberörda skrifvelse den 26 februari 1898 medgifvit, höjdes ytterligare 15 centimeter och således komme att ligga på höjden 8,50 meter öfver slusströskeln. Det gällde emellertid om denna bro, att olägenheter af starka vibrationer genom trafikens inverkan icke kunde undvikas, och dessa olägenheter skulle göra sig gällande, ehuru gifvetvis i betydligt ringare mån, äfven om gatuprofilen höjdes med ytterligare 0,30 meter — i det hela således med 0,45 meter — eller till 8,80 meter öfver slusströskeln.

Med hänsyn härtill, och då — ifall någon ytterligare höjning af gatuprofilen icke kunde medgifvas — det icke återstode annan åtgärd, än att för brons utförande välja antingen en fackverksbro eller en bågbro med den bärande bågen förlagd öfver brons trafikplan, men med båda dessa brotyper i hög grad åsidosattes de estetiska krafven, ansågo sig fullmäktige böra ånyo vända sig till stadsfullmäktige med

hemställan, att de ville tillåta, att gatuprofilen ytterligare höjdes så, att den blefve ägnad att möjliggöra en verklig förbättring i brokonstruktionen, i hvilket fall ökningen i höjd borde uppgå till minst ofvan uppgifna 0,45 meter utöfver hvad 1898 medgifvits.

Denna framställning afläts den 27 juni och besvarades af stadsfullmäktige den 6 december 1904.

Stadsfullmäktige erinrade, hurusom efter meddelandet af Kungl. Maj:ts beslut den 6 november 1903, hvars innehåll synts gifva vid handen, att en bro med tre spann under inga förhållanden kunde å platsen i fråga medgifvas, de då inledda förhandlingarna mellan stadsfullmäktiges och fullmäktiges delegerade om en trespannsbro af sten afbrutits samt anförde därefter:

»Den till grund för Eder förevarande framställning liggande brobyggnadsplanen afser därför brons utförande af järn i ett enda spann. Sedan de för Riksdagen och dess verk afsedda byggnaderna på Helgeandsholmen nu mer blifvit till det yttre färdiga, och holmens kajanläggningar jämväl nalkas sin fullbordan, så att dessa byggnadsarbeten redan i det närmaste framträda med sin fulla arkitektoniska verkan, har emellertid enligt stadsfullmäktiges uppfattning den ur estetisk synpunkt bristande motsvarigheten mellan brons monumentala omgifningar och den tunna och lätta konstruktion, som är utmärkande för den antagna typen för densamma, på ett yttermera öfvertygande sätt trädt i dagen.

»Det har ock synts stadsfullmäktige mindre lämpligt att för ifrågavarande trafikled anordna en bro, i hvilken på grund af spännvidden och landfästernas beskaffenhet skakningar och gungningar icke kunna undvikas.

»Med hänsyn till det anförda, och då upplysningar, som stadsfullmäktige nu mer inhämtat, synas gifva vid handen, att Kungl. Maj:ts ofvan afgifna beslut är att fatta såsom allenast afseende det af Eder för pröfning framlagda byggnadsförslaget och sålunda icke, på sätt ordalagen förut ansetts innebära, torde utgöra ovillkorligt förbud mot brons anläggande i tre spann, har det synts stadsfullmäktige önskligt, att, innan definitivt beslut fattas om sättet för utförandet af förevarande bro, frågan om dess byggande med tre spann och af sten blifver föremål för ytterligare utredning.

»Det har visserligen ej undgått stadsfullmäktiges uppmärksamhet, att hamnkaptenen i Stockholm i fråga om det af Eder förut uppgjorda förslaget till en trespannsbro ur synpunkten af brons inverkan å sjöfarten i Norrström gjort allvarliga anmärkningar mot brohvalfvens

alltför ringa bredd och höjd. Stadsfullmäktige föreställa sig emellertid, att genom en ändrad konstruktion af hvalfven olägenheterna för sjötrafiken skola kunna, om ej helt och hållet undvikas, så dock reduceras därhän, att de mer än motvägas af de fördelar, som beredas den allmänna gatutrafiken genom en bro med fastare byggnadssätt, än användandet af endast ett spann kan åstadkomma.

»Under behandlingen af föreliggande spörsmål har detsamma mer än en gång ställts i samband med reglering af Mälarens vattenstånd. Under förhanden varande förhållanden torde emellertid något tillförlitligt omdöme ej kunna gifvas om hvilken brotyp, som kan vara bäst ägnad att främja en ändamålsenlig lösning af berörda fråga, och i allt fall synas enligt stadsfullmäktiges uppfattning tillräckliga skäl ej föreligga till antagande, att en dylik reglering skulle försvåras genom bronns uppförande i tre spann.

»För att söka i hvad på stadsfullmäktige ankommer bidraga till den ytterligare utredning af brofrågan, som ur de angifna synpunkterna framgår såsom önskvärd, hafva stadsfullmäktige, som ansett att i ärendets nuvarande skick bör anstå med besvarandet af Eder föreliggande framställning, genom beslut denna dag uppdragit åt sitt beredningsutskott att träda i förhandling med Eder för åstadkommande af utredning rörande möjligheten och lämpligheten af att den ifrågavarande bron till Helgeandsholmen uppfördes i tre spann med öfverbyggnad af sten.

Stockholm den 6 december 1904.

På stadsfullmäktiges vägnar:

SIXTEN VON FRIESEN.

C. G. Barthelson.»

Af detta stadsfullmäktiges svar framgår bland annat, att stadsfullmäktige önskat först förhandla om möjligheten att erhålla en bro i tre spann med stenöfverbyggnad, innan de lämnade besked, huruvida den för en antaglig bro i ett spann erforderliga höjning af gatuprofilen skulle kunna medgifvas. Fullmäktige, som icke velat undandraga sig att lämna sin medverkan till att frågan om stenbro i tre spann måtte blifva utredd och därför åt kommittén uppdragit att vid de af stadsfullmäktige begärda förhandlingarna företräda fullmäktige, hafva emellertid antagit, att, hur önskvärdt det än ur estetisk synpunkt vore, att en bro af sådan beskaffenhet måtte kunna åstadkommas, det likväl komme att krävas en afsevärd tidsutdrägt att få den utförd. Kungl.

Maj:ts uttalande om den gjorda framställningen beträffande en trespannsbro af stål synes vara så bestämdt, att det väl må kunna hysas tvifvelsmål, huruvida i administrativ väg tillåtelse till anläggning af sådan bro må kunna erhållas. Men, äfven om stadsfullmäktiges uppfattning skulle vara riktig, att Kungl. Maj:ts beslut icke, på sätt ordalagen förut ansetts innebära, utgör ovillkorligt förbud för bronns utförande i tre spann, så måste det dock komma att erfordras lång tid, innan frågan kan blifva slutligen löst, allra helst om från vederbörande strandägares sida anspråk framställas på en definitiv reglering af Mälarens vattenstånd. Å andra sidan förekommer äfven anledning att konflikter med ägarne till vissa fastigheter vid Strömgatan kunna komma att uppstå.

Med dessa antydningar har kommittén endast velat visa, att huru än brofrågan ordnas — vare sig bron bygges i tre spann eller endast i ett, såsom det till stadsfullmäktige senast inlämnade förslaget förutsätter — det likväl kan komma att dröja länge nog innan bron, enligt den ena eller andra typen kommer till stånd.

Så godt som alla dessa betänkligheter skulle förlora sin betydelse, om bron, med frånseende från de estetiska krafven utfördes antingen såsom fackverksbro eller såsom bågbro med de bärande delarne lagda ofvan trafikplanet.

För att emellertid icke lämna något medel oförsökt att undvika någondera af dessa brotyper har kommittén med enskild entreprenör inledt förhandlingar om verkställande af undersökningar för pneumatisk grundläggning af landfästet vid Strömgatan med skyldighet för entreprenören att åtaga sig allt ansvaret beträffande närliggande byggnader. Om dessa undersökningar och däraf möjligen föranledda underhandlingar skulle leda till åsyftadt resultat, kommer gifvetvis brofrågan i tekniskt hänseende i annat läge än förut.

Då nu riksdagshuset blifvit i det allra närmaste fullbordadt och redan tagits i besittning för det därmed afsedda ändamålet, torde det vara lämpligt att kasta en blick tillbaka på gången af arbetet med riksbyggnaderna och hvad därmed står i sammanhang.

*Återblick på
riksbyggnads-
arbetet.*

Enligt hvad som närmare inhämtas af den kungl. proposition, som till 1887 års senare Riksdag afläts om uppförande på Helgeandsholmen af en byggnad för Riksdagen och dess verk, gjorde Hans Maj:t Konungen till Riksdagen det erbjudande att, om 1887 års Riksdag antog det förslag till uppförande af nytt hofstall på Artilleriplan, som af Kungl. Maj:t godkänts, de Hans Maj:t Konungen enskildt tillhöriga byggnader på Helgeandsholmen finge nedrifvas och tomtplatserna, utan

någon ersättning till Hans Maj:t Konungen eller hans rättsinnehafvare till staten öfverlåtas för att användas till uppförande å Helgeandsholmen af nytt riksdagshus med riksbank.

Den kungl. propositionen i ämnet blef, sedan kamrarne fattat olika beslut, vid gemensam omröstning mellan dessa, af Riksdagen afböjd, hvadan för det året frågan förefallit och därmed äfven Hans Maj:t Konungens erbjudande beträffande nyss omförmälda byggnader och tomter.

Men vid 1888 års riksdag upptogs frågan ånyo, i det att ledamoten af Riksdagens Första Kammare herr P. Em. Lithander i en af honom väckt motion (n:o 6) i allt hufvudsakligt anslutande sig till Kungl. Maj:ts år 1887 afböjda förslag, hemställde, att Riksdagen ville besluta uppförande på Helgeandsholmen af en byggnad för Riksdagen och dess verk. Den viktigaste afvikelse, som motionären gjorde från det kungl. förslaget, innefattades i punkten 7 af motionen, hvari hemställdes, att byggnaden skulle uppföras enligt ritningar, som genom bankofullmäktiges och fullmäktiges i riksgäldskontoret försorg upprättats och af dem gillats.

Ifrågavarande motion behandlades förberedelsevis af sammansatt stats- och bankoutskott, hvilket i afgifvet utlåtande den 28 april 1888 tillstyrkte herr Lithanders motion med den hufvudsakliga afvikelse, att utskottet hemställde, att på västra delen af Helgeandsholmen skulle uppföras två skilda byggnader, den ena för Riksdagen, riksgäldskontoret och justitieombudsmansexpeditionen samt den andra för riksbanken.

Utskottets förslag, i hvilket utskottet blifvit satt i tillfälle meddela, att, i fråga om de Hans Maj:t Konungen enskildt tillhöriga tomterna, Hans Maj:t täcktes förklara, att ett under 1888 års Riksdag fattadt beslut fullt öfverensstämmande med kungl. propositionen till 1887 års Riksdag, skulle af honom mötas med samma beredvillighet som ditills, och att Hans Maj:t Konungen således ännu denna gång stode fast vid de åtaganden, hvartill han år 1887 utfäst sig, — omfattade nio särskilda punkter och åtföljdes af en af fyra ledamöter afgifven reservation. Förslaget behandlades i båda kamrarne den 5 maj 1888, hvarvid dessa sammanstämmande beslöto, att

1:o. för inrymmande af Riksdagen, riksgäldskontoret och justitieombudsmansexpeditionen samt af riksbanken finge uppföras tvenne skilda byggnader å västra delen af Helgeandsholmen,

2:o. a) att för detta ändamål skulle bildas en byggnadsfond för riksdags- och riksbankshus, hvaruti skulle ingå dels den för uppförande af nytt riksdagshus bildade fonden, uppgående med räntor till 2,900,000 kronor, dels de till nytt hus för riksbanken afsatta 1,500,000 kronor,

dels af sådana medel i riksbanken, som blifvit afsatta för inlösen af gamla sedlar, en summa af 255,000 kronor, dels ock under 7 års tid årligen ett anslag af 250,000 kronor, eller tillsammans 1,750,000 kronor, hvarigenom denna byggnadsfond komme att uppbringas till en totalsumma af 6,405,000 kronor;

b) att af nyssnämnda 1,750,000 kronor på extra stat för år 1889 skulle anvisas 250,000 kronor;

3:o. att af denna byggnadsfond finge utgå:

a) till uppförande af nytt hofstall å Artilleriplanen och anordnande eller uppförande af ett vaktstall i kungl. slottets närhet en summa af högst 1,070,000 kronor;

b) till ersättande af det för landtförsvarets behof disponerade förra artilleristallet vid Artilleriplanen och för inlösen af byggnaderna å egendomen n:o 6 i kvarteret Bodarne 55,000 kronor; samt

c) till inlösen af bazarbyggnaden å Norrbro och tvättinrättningen i Norrström högst 280,000 kronor;

4:o. att totalbeloppet af kostnaden för båda byggnaderna å Helgeandsholmen jämte därvid nödvändig byggnad af kajer och broar samt platsens ordnande i öfrigt ej finge öfverstiga hvad af fonden återstode, sedan de under punkt 3:o upptagna kostnader därifrån afdragits, eller i rund summa 5,000,000 kronor;

5:o. att de besparingar i åtskilliga af de beräknade utgiftsbeloppen, hvilka otvifvelaktigt borde kunna åstadkommas, genom goda anordningar och ett sorgfälligt utförande af byggnadsföretaget, skulle till statskassan återföras;

6:o. att byggnaderna skulle uppföras i enlighet med genom bankofullmäktiges och fullmäktiges i riksgäldskontoret försorg upprättade och af dem gillade ritningar;

7:o. att Artilleriplanen eller den del af artillergården, som hade sitt läge mellan Riddare-, Artilleri-, Kaptens- och Sibyllegatorna, äfvensom erforderlig del af tomten n:o 6 i kvarteret Bodarne finge, efter afrördjande af det å Artilleriplanen befintliga förra artilleristallet, disponeras för uppförande af nytt hofstall, med rätt för Kungl. Maj:t att, för beredande af tjänligare byggnadsplats för hofstallanläggningen, med Stockholms stad träffa uppgörelse om utbyte af det för ändamålet erforderliga jordområde mot vederlag antingen af annan mark vid Artilleriplanen eller ock, efter skeende uppskattning, af motsvarande del af myntverkets till gata afsedda tomt;

8:o. att Riksdagens och riksgäldskontorets förutvarande hus finge

efter Riksdagens och riksgäldskontorets afflyttning från desamma disponeras för inrymmande däri af sådana statens ämbetsverk, hvilka saknade egen lokal; samt

9:o. att vagnsskjulet i kvarteret Beridarebanan skulle försäljas och de inflytande medlen ingå till statsverket.

Riksdagens beslut anmälades hos Kungl. Maj:t samt hos Riksdagens fullmäktige genom särskilda skrivelser den 11 och 12 maj 1888 samt erhöilo, i den mån sådant erfordrades, Kungl. Maj:ts godkännande enligt nådigt bref den 22 juni 1888.

Hos fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret föredrogs Riksdagens beslut vid gemensamt sammanträde den 24 maj, hvarvid utsågs en kommitté, som skulle äga att besörja utredningar och verkställighetsåtgärder. Med kommitténs bland fullmäktige utsedde ledamöter adjungerades, i egenskap af sakkunniga för behandling af tekniska frågor, generallöjtnanten friherre B. A. Leijonhufvud, generaldirektören C. G. Beijer och öfverintendenten Helgo Zettervall. Den sistnämnde afgick emellertid af orsaker, som nedan angifvas, redan år 1892 och herr Beijer år 1896. I herr Zettervalls ställe inträdde professorn F. G. A. Dahl och i ledigheten efter herr Beijer invaldes generaldirektören L. Berg. Friherre Leijonhufvud har såsom adjungerad ledamot kvarstått till 1904 års slut, då han begärde entledigande.

Ett villkor för vidtagande af byggnadsåtgärder till genomförande af Riksdagens beslut var, såsom af det ofvan anförda framgår, att åt hofstallet skulle beredas plats å den därför afsedda tomten, af hvilken en del tillhörde Stockholms stad. De markbyten, som härvid ifrågakommo, blefvo af större omfattning än Riksdagen kunnat förutse, och saken måste därför i denna del ånyo underställas Riksdagens pröfning, hvilket skedde genom en kungl. proposition till 1889 års Riksdag. Propositionen vann Riksdagens godkännande och därmed blef frågan om tomt för det nya hofstallet ordnad. Sedan under år 1890 ritningar för detsamma faststälts, vidtogo byggnadsarbetena och bedrefvos så, att hofstallets flyttning blef verkställd under senare hälften af 1893, hvarefter det område på Helgeandsholmen, som upptagits af gamla hofstallet tillika med öfriga staten eller Hans Maj:ts Konungen enskildt tillhöriga byggnader och tomter kom i fullmäktiges besittning. Genom köpeaftal med bazarbyggnadsbolaget den 19 december 1889 hade bazarbyggnaden vid Norrbro förvärfvats med tillträdesrätt den 1 oktober 1894 samt från den tiden och intill dess byggnaden på våren 1904 fullständigt refs, varit uthyrd för byggnadsfondens räkning.

Det vid Norrströms norra gren belägna, under ståthållareämbetets på Stockholms slott förvaltning lydande tvättinrättningshvalfvet togs år 1892 i besittning.

Genom ofvan omförmälda förvärf af tomter på Helgeandsholmen var emellertid icke riksbyggnadernas egen tomfråga fullt klar. I ett af Stockholms stads ombudsman och stadsingeniör den 5 april 1892 afgifvet tjänstememorial hade nämligen dessa statens tjänstemän, efter en af dem verkställd detaljerad utredning, kommit till den slutsats, att Stockholms stad vore ägare icke allenast till det Helgeandsholmen vidliggande vattnet utan äfven till åtskilliga delar af själfva holmen. När denna utredning, som torde hafva föranledts af en hos stadsfullmäktige af fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret den 17 november 1891 gjord framställning, att stadsfullmäktige ville taga i öfvervägande ett uppgjort förslag till reglering af Helgeandsholmens stränder samt meddela de önskningar, som från stadens sida kunde vara att i saken anföra, hos fullmäktige den 2 juni 1892 anmäldes, beslöto fullmäktige, att åt sekreteraren i riksgäldskontoret, vice häradshöfdingen P. R. Rabe skulle lämnas uppdrag att verkställa närmare granskning af samma utredning och därvid yttra sig angående denna med särskild hänsyn till den verkan, utredningen kunde antagas erhålla, om på grund af densamma anspråk i laga ordning skulle komma att från stadens sida framställas. Efter fullgörandet af berörda uppdrag afgaf v. häradshöfdingen Rabe yttrande den 31 augusti 1893 och kom däri till det slut, att de i utredningen omnämnda äganderättsanspråk saknade giltighet utom i fråga om den gata, som förbundet Gamla och Nya Norrebro (Lastadiegatan), med afseende på hvilken äganderätten ansågs tillhöra staden. Med anledning häraf afläto fullmäktige till Stockholms stadsfullmäktige den 23 november 1893 skrifvelse, hvori begärdes underhandling om öfverlåtelse på staten af stadens rätt till den obebyggda och för allmänt behof använda mark på Helgeandsholmen, som motsvarade gamla Lastadiegatan. Sedan Stockholms stad medgifvit, att underhandling härom finge äga rum, ävägabragtes den 10 november 1894 ett preliminärt aftal i ämnet, och detta ligger till grund för en i kungl. propositionen till 1895 års Riksdag föreslagen uppgörelse i ämnet. Enligt denna skulle bland annat staden tillförsäkras äganderätt till staten oomtvistligt tillhörig mark vid Humlegården samt erhålla vissa andra förmåner men å sin sida afstå från alla anspråk på mark å Helgeandsholmen samt vidliggande vatten. Den kungl. propositionen blef enligt statsutskottets tillstyrkan af Riksdagen bifallen, och den sålunda af Riksdagen antagna uppgörelsen biträdades af staden samma år.

Men icke ens sedan denna angelägenhet ordnats hade man fullt fria händer med afseende på dispositionen af all den för riksbyggnaderna behöfliga marken. Det kräfdes nämligen för att erhålla plats för riksbankshuset och för att reglera Helgeandsholmens stränder, att vissa utfyllningar i vattnet finge göras och dessa förses med kajer. I syfte att härom med Stockholms stad, såsom den närmast intresserade parten, komma till en uppgörelse, öfverlämnade fullmäktige till Stockholms stadsfullmäktige med den i det föregående omnämnda skrifvelsen af den 17 november 1891 förslag till dylik reglering med därvid gjord anhållan, att stadsfullmäktige ville meddela fullmäktige sina önskningsmål i regleringsfrågan. Stadsfullmäktige hänvisade emellertid fullmäktige till sådant förfarande, som omförmäles i kungl. förordningen om jordägares rätt till vattnet å hans grund den 30 december 1880. Till följd häraf måste rättegång inledas mot staden samt Mälarens strandägare. Den fördes vid Stockholms rådstufvurätt och upptog där tiden från juni månad 1892, då stämning uttogs, till den 30 mars 1895, då rådstufvurätten meddelade dom. Sedan denna dragits under kungl. Svea hofrätts profning och där afdömts den 21 februari 1896, fullföljde parterna å ömse sidor målet hos Kungl. Maj:t i högsta domstolen, som meddelade dom den 31 december 1896.

Genom denna dom har regleringen af Helgeandsholmens stränder bestämts hufvudsakligen så, som densamma af fullmäktige under rättegången föreslagits. Den hufvudsakligaste afvikelse, som gjordes i det *under rättegången* framställda regleringsförslaget från det ursprungligen framställda, afsåg det i Stora Norrström utskjutande hörnet, hvilket fullmäktige först tänkt sig böra på lämpligt sätt bortschaktas, men från hvilket förslag, på grund af däremot gjorda invändningar, fullmäktige slutligen afstodo. I hvad Kungl. Maj:ts dom berörde brofrågan är redogörelse redan lämnad.

I bredd med här ofvan omförmälda förhandlingar för ordnande af tomtfrågorna fortgingo arbetena å anskaffandet af ritningar till de blifvande riksbyggnaderna.

Den första åtgärden härutinnan blef, jämlikt erhållet uppdrag, utarbetandet af förslag till program för pristäflan till uppförande af de båda byggnaderna. Kommitténs programförslag aflämnades till fullmäktige i oktober 1888 och blef, efter närmare profning och smärre jämkningar, den 11 december af fullmäktige fastställt. Programmet, genom hvilket endast svenska arkitekter inbjudits att delta i pristäfflingen, trycktes och utdelades i början af januari 1889. Vid täflingstidens slut hade 14 förslag inlämnats och bedömdes af den för ända-

målet tillsatta prisnämnden, hvilkens utlåtande afgafs den 19 november 1889. Nio täffingsförslag blefvo antingen tilldelade pris eller föreslagna till inköp, men af samtliga förslagen befanns intet vara af beskaffenhet att kunna läggas till grund för byggnadernas utförande.

Kommittén föranstaltade därför uppgörande under ledning af öfverintendenten Zettervall af skizzer till riksdags- och riksbankshus, hvilka skizzer i februari 1890 blefvo i koncept färdiga och därefter inom kommittén närmare granskade. Sedan med anledning af därvid framställda erinringar herr Zettervall vidtagit några ändringar, öfverlämnades de dåmera renritade skizzerna till fullmäktiges bedömande tillika med en modell i gips, hvarjämte skizzerna enligt erbjudande och på bekostnad af intresserad enskild person reproducerades och spriddes bland allmänheten.

Kommittén, som icke tilltrorde sig att, utan inhämtande af sakkunnigt yttrande angående förslaget, anmäla detsamma till slutlig pröfning, och som måste fästa särskild vikt vid att erhålla dylikt yttrande från fullt opartiskt håll, föreslog och erhöll fullmäktiges bemyndigande att i och för det uppgjorda förslagets bedömande vända sig till danska statsrådet, sedermera kammarherren F. Meldahl. Denne åtog sig uppdraget och infann sig för dess utförande i Stockholm under juli månad 1890 samt afgaf utlåtande den 11 augusti samma år. Med anledning af detta utlåtande blef det ursprungliga förslaget af herr Zettervall i vissa afseenden ändradt, och för det omarbetade förslagets granskning tillkallades ånyo herr Meldahl samt infann sig i Stockholm i december 1890, men då hans vistelse här endast kunde blifva kortvarig, blefvo ritningarna af kommitténs dåvarande arkitektbiträde Ar. Johansson tillhandahållna herr Meldahl under någon tid i Köpenhamn, hvarefter af honom nytt utlåtande afgafs den 12 januari 1891. Efter mottagandet af detta blefvo de uppgjorda skizzritningarna utarbetade i stor skala i och för verkställande af kostnadsberäkning. Härvid hade dock ritningarna i vissa delar något ändrats i öfverensstämmelse med därutinnan af arkitekten Johansson och verkställande ingenjören, dåvarande kaptenen Alb. Amundson lämnade anvisningar, sedan de på sommaren 1891 företagit en studieresa till utlandet.

Ofvan har nämnts, hurusom öfverintendenten Zettervalls skizzer blifvit på enskildt initiativ reproducerade och offentliggjorda. Dessa skizzer tillika med herr Meldahls uttalanden ådrogo sig stor uppmärksamhet och gäfvo vid 1891 års riksdag motionärer i Riksdagens båda kamrar anledning att draga ärendet under Riksdagens pröfning. Sålunda yrkades, att, sedan slutligt förslag till båda riksbyggnaderna åstadkommits, full-

mäktige skulle anmodas att däröfver inhämta kungl. akademien för de fria konsterna yttrande angående ritningarna och särskildt om byggnadsplatsens lämplighet. Därjämte föreslogs, att ny utredning skulle ske, om icke riksbanken eller riksdagshuset borde förläggas på annan plats än Helgeandsholmen.

Motionerna afstyrktes af sammansatt stats- och bankoutskott och vunno icke heller framgång i någondera kammaren.

Emellertid fortgick ritningsarbetet. Under dess förlopp begynte nya meningar framträda och vilja göra sig gällande. Man hade hittills utgått från den förutsättning, att riksdagshuset icke skulle få skjutas längre fram mot öster än att detsamma komme att åt detta håll begränsas af den ursprungliga s. k. skönhetslinjen, hvilken man tänkt sig dragen från hörnet af Stockholms Intecknings-garantiaktiebolags hus i Malmtorgs- och Fredsgatornas korsning till yttersta punkten på kungl. slottets nordsvästra flygel, hvarigenom slottet i sin helhet skulle komma att blifva fullt synligt från hvilken punkt som helst på Gustaf Adolfs torg. Inom kommittén höjdes nu röster för att en större bredd skulle beredas åt den öfver Helgeandsholmen förlängda Drottninggatan och i sammanhang härmed de, enligt hittills uppgjorda ritningar, anordnade öfverbyggnaderna öfver denna gata lämnas ur räkningen. För att i dessa afseenden ändring måtte vinnas, ifrågasattes inom kommittén, att den ofvannämnda begränsningslinjen för riksdagshusets hufvudfasad skulle något framflyttas (omkring 6 meter) och man lade inom kommittén särskild vikt därpå, att genom en dylik framflyttning och byggnadsplatsens däraf beroende utvidgning skulle kunna vinnas afsevärda fördelar med afseende på ljusförhållandena inom riksdagshuset, likasom å anordningen af trappor och korridorer m. fl. lokaler i detsamma. Sedan härom öfverläggningar inom kommittén länge ägt rum och öfverintendenten Zettervall starkt framhållit sina betänkligheter mot östra fasadens framflyttning utöfver den förut antagna skönhetslinjen, fann sig öfverintendenten föranledd att den 5 november 1892 till kommittén anmäla sin afsägelse af uppdraget såsom adjungerad ledamot, hvarom kommittén den 17 gaf fullmäktige underrättelse. Efter strax därefter erhållet bemyndigande att från sakkunnigt håll begära yttrande i frågan aflät kommittén den 23 november till kungl. akademien för de fria konsterna skrifvelse med anhållan om yttrande, huruvida, då vid utförandet af de beslutade byggnaderna på Helgeandsholmen svårigheter mötte att, med bibehållande af den för riksdagshuset senast föreslagna gränslinjen i öster vinna på en gång tillräcklig bredd för den förlängda Drottninggatan och erforderligt utrymme samt dager i riksdagshuset,

en framflyttning af detta hus på sådant sätt kunde äga rum, att husets sydöstra hörn komme att nå fram till en begränsningslinje, som man tänkt sig dragen från en punkt strax väster om stora ingången till hotell Rydberg öfver Gustaf Adolfs torg och vidare till hörnet af västra slottsflygeln, utan att berättigade estetiska kraf därigenom åsidosattes.

Kungl. akademien utlät sig den 29 december 1892 i följande ordalag:

»Då kungl. akademien till följd af den framställda frågans formulering tyvärr saknar anledning att här närmare inlåta sig på frågan om olämpligheten af att på ett så begränsadt område som Helgeandsholmen uppföra tvenne stora monumentala, till karaktären så olikartade byggnader, vare sig att de äro förenade eller icke, får kungl. akademien, under reservation att dess utlåtande skulle kunna tolkas som ett gillande af hela byggnadsplanen, afgifva det yttrandet, att genom den nya, nu ifrågasatta gränslinjen berättigade estetiska kraf åsidosättas i ännu högre grad än med bibehållandet af den ursprungligen föreslagna gränslinjen, emedan genom framflyttningen dels riksdagshuset skulle ytterligare inkräkta på kungl. slottets arkitektoniska helverkan, dels ock riksdagshuset själf, oaktadt sin storlek, komme att ytterligare nedtryckas af slottets öfverväldigande dimensioner.»

Detta uttalande innefattade den mening, som delades af 15 bland akademiens ledamöter.

En minoritet af 13 ledamöter inom akademien afgaf mot det ofvan anförda uttalandet reservation, hvori, efter en utförlig motivering, beträffande riksdagshusets ifrågasatta framflyttning anfördes hufvudsakligen, *att*, om riksdagshuset framflyttades högst 6 meter, däraf visserligen följde, att västra hörnet af kungl. slottets flygel komme att undanskymmas från en mindre del af Gustaf Adolfs torg; men *att* å andra sidan, genom husets ökade bredd, tillfälle bereddes, icke allenast till ett praktiskt ordnande af lokalerna, utan jämväl — hvad som ur estetisk synpunkt vore af vikt — till en monumental behandling af den inre arkitekturen; och *att*, under de gifna och på ofvan angifna skäl äfvensom med antagande, att byggnadens främre del icke komme att förses med någon större öfverbyggnad, reservanterna ansåge, att genom ett framflyttande mot öster af riksdagshuset högst 6 meter framom den för detsamma senast föreslagna, från hörnet af Malmtorgs- och Fredsgatorna utgående gränslinjen berättigade estetiska kraf icke i väsentlig mån åsidosattes utöfver hvad som kunde vara fallet, om huset nådde fram till samma linje.

För egen del anslöt sig kommittén till den af reservanterna fram-

ställda mening, och fullmäktige godkände den 12 januari 1893 kommitténs uppfattning. Ritningsarbetet, som nu anförtroddes åt arkitekten Aron Johansson såsom ledare för arkitektkontoret, bedrefs därefter i enlighet med den nya planen, hvarvid till underlag tjänade redan utarbetade förslag, studier, skizzer och mera detaljeraderitningar, som uppgjorts till ledning för det definitiva förslag, som det ålåg kommittén att i sinom tid underställa fullmäktige till pröfning.

Arkitekten Johansson blef på våren 1893 färdig med ett förslag, i hvilket han sökt tillmötesgå de framställda krafven på ökad bredd å Drottninggatans förlängning öfver Helgeandsholmen m. m.; allt med iakttagande att den så kallade skönhetslinjen icke framflyttades längre mot öster än de 6 meter, som reservanterna inom kungl. akademien funnit kunna försvaras. Detta förslag öfverlämnades på våren 1893 till granskning af kommitténs adjungerade ledamot professor Dabl samt professorerna I. G. Clason och C. Grundström, hvilka däröfver afgåfvö utlåtande den 30 juni 1893. Med anledning af de af dessa granskningsmän framställda annärkningar ansåg kommittén en omarbetning af vissa delar af förslaget böra ske, och en sådan verkställdes af arkitekten Johansson samt granskades af ofvannämnda sakkunnige, hvilka den 27 november 1893 i afgifvet utlåtande uttalade sig på följande sätt:

»Då de svårigheter, som varit förbundna med det ifrågavarande byggnadsproblemets lösning varit mycket stora, beroende detta dels af den invecklade uppgiftens beskaffenhet, dels af byggnadsplatsens läge, form och ringa utsträckning, måste billigtvis om det af oss här ofvan kritiserade förslaget gifvas det totalomdöme, att det i alla väsentliga delar väl uppfyller de i byggnadsprogrammet uppställda fordringarne, såväl med afseende på de begärda lokalernas lägen, storlek och ändamålsenlighet som ock i afseende på en god och verkningsfull arkitektonisk behandling af byggnadernas såväl inre som yttre.

»De oegentligheter, som ännu vidlåda förslaget, och som vi här ofvan och i byggnadsprogrammet samt i vårt föregående yttrande berört, torde dels vid ett fullständigare studium i större skala kunna aflägsnas genom fyndighet och skarpsinne, dels äro de mer eller mindre beroende af uppgiftens innebörd och byggnadsplatsens beskaffenhet och torde sålunda vara svåra att fullständigt öfvervinna.»

Efter denna förberedande granskning fann kommittén frågan vara så utredd, att den kunde hos kommittén *in pleno* företagas till pröfning. Härvid fann kommittén, med frångående af 1888 års program, för sin del lämpligt, att i riksbankshuset den förändring skulle vidtagas, att stora banksalen komme att förläggas till bottenvåningen i stället för,

såsom förut varit bestämdt, till våningen en trappa upp. I öfverensstämmelse härmed blefvo ritningarna ändrade och framlades i detta skick för fullmäktige den 10 januari 1894 till pröfning och fastställelse, i hvad hufvuddragen angick.

Vid den kort därefter börjande Riksdagen framställdes emellertid genom enskilda motionärer i båda kamrarna förslag till ändring i 1888 års byggnadsbeslut och uppskof med detsamma vidare fullföljande. Dessa förslag, som förberedelsevis behandlades af sammansatt stats- och bankoutskott, förekommo till handläggning i kamrarna den 31 mars 1894, och efter långvariga öfverläggningar blefvo de samtliga förkastade, men de hade dock gifvetvis, såsom under debatten i Första Kammaren upplystes, föranledt fullmäktige att i afbidan på Riksdagens beslut uppskjuta pröfningen af ritningsförslaget.

Omedelbart sedan Riksdagen fattat sitt beslut, företogo under april månad 1894 fullmäktige ritningarna till granskning och avslutade densamma den 4 maj samma år, då fullmäktige förordnade, att arbetsritningar i större skala skulle utföras med ledning af det senast upprättade förslaget, med iakttagande härvid af vissa af fullmäktige lämnade föreskrifter.

Under sommaren och hösten 1894 blefvo de begärda ritningarna utförda samt kostnadsberäkningar verkställda och granskade. Ritningarna reproducerades samt utgäfvos från trycket, och sedan kontrollräkning å kostnadsförslaget skett, funno fullmäktige den 5 november 1894 godt fastställa ritningarna såväl i fråga om riksbyggnadernas läge och begränsningslinjer som ock beträffande den hufvudsakliga anordningen af byggnaderna; dock med förbehåll om rätt för fullmäktige att framdeles göra de ändringar, som kunde blifva af förhållandena påkallade och med tillgängliga medel kunde utföras.

Enligt ifrågavarande ritningar skulle riksdagshuset förses med en kupol af stora dimensioner. Angående denna ansåg emellertid kommittén ytterligare utredning böra ske samt inhämtade i sådant afseende yttrande af professorerna Dahl och Grundström samt kammarherren Meldahl, men frågan blef icke färdig till föredragning hos fullmäktige före 1895 års Riksdags början.

Sedan 1894 års Riksdag afslagit de då af enskilda motionärer framställda förslagen om ändring i eller uppskof med utförandet af 1888 års byggnadsbeslut, hade emellertid i hufvudstaden en stark opinion framträd, som energiskt fordrade ett ingripande från stadens sida för att, innan byggnadsarbetet hunnit i större utsträckning komma i gång,

åvägabringa sådan ändring i 1888 års beslut, att endast endera af riksbyggnaderna komme att få plats på Helgeandsholmen. Flere motioner i sådant syfte väcktes inom motionstidens slut, och från Stockholms stadsfullmäktiges sida gjordes den 1 februari 1895 ett anbud, att staden skulle underkasta sig vissa, i och för sig ganska betydande uppoffringar, om Riksdagen ville medgifva att endast riksbankshuset skulle uppföras på Helgeandsholmen och denna intagas i stadsplanen.

Motionärerna framlade fullständigt utarbetade förslag till såväl en riksbanksbyggnad på Helgeandsholmen som riksdagshuset, ombyggt på Riksdagens hittillsvarande tomt på Riddareholmen, men Riksdagen ville icke lyssna till dessa framställningar. Samtliga motionerna afslogos nämligen i hvad de afsågo förläggande af någondera af riksbyggnaderna på annan plats än Helgeandsholmen. Däremot vann en af de år 1895 väckta motionerna så till vida afseende, att sammansatta stats- och bankoutskottet gjorde ett uttalande till förmån för ett framställt förslag att närmare utredning måtte ske för att om möjligt inskränka riksdagshusets dimensioner.

Kommittén, som redan förut haft sin uppmärksamhet fäst på möjligheten att från de år 1894 fastställda ritningarna till riksdagshuset utesluta den stora kupolen på husets midtparti, inhämtade därför från kammarherren Meldahl samt professorerna Grundström och Dahl yttrande i saken, och dessa sakkunnige förklarade sig anse en dylik uteslutning lämplig. Sedan arkitekten Johansson blifvit härom hörd och i ett yttrande af den 28 maj 1896 instämt med granskningsmännen beslöto, enligt kommitténs hemställan, fullmäktige den 6 augusti 1896, att kupolen skulle uteslutas och ersättas med annan anordning på sätt upprättade och godkända ritningar närmare utvisade.

Härmed hade ritningarne beträffande riksdagshusets yttre fått sin slutliga gestaltning.*)

Nu var tiden inne för uppgörande af entreprenadaftal om utförande af sådana arbeten, som lämpligen borde åt entreprenörer anförtros. År 1896 uppgjordes sålunda dylika aftal med Norrtelje mekaniska stenhuggeriaktiebolag om största delen af yttre stenbeklädningen och med ingenjören W. Dahlgren om den vidlyftiga värme- och ventilationsapparaten, hvilken senare blifvit bestämd i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de af Dahlgren utarbetade förslag, sedan dessa granskats af professor Herman Fischer i Hannover.

Åren 1897 och 1898 upprättades kontrakt med Grafversfors sten-

*) Vid 1897 års Riksdag väcktes i Andra Kammaren motion om ändring i 1888 års byggnadsbeslut, men denna motion ledde icke till någon åtgärd.

huggeri (aktiebolaget Finspongs styckebruk) om stora taklisten till riksdagshuset och om marmor till nedre vestibulen samt med aktiebolaget Lindströms stenhuggerier på Gotland om kapitäler, balustrar, ornament m. m. i rödaktig kalksten från Hoburg, hvarförutom antogs såsom entreprenör för uppmurandet af riksdagshusets stomme byggmästaren A. E. Magnusson.

Efter hand tillkommo flere kontrakt och med undantag af på-ningen för hela byggnadsföretaget hafva de flesta arbeten utförts af entreprenörer. I de flesta entreprenadaftalen bestämdes, att uppkommande tvister skulle afgöras genom skiljemän, men endast i två fall har tillämpning af skiljedomsstadgandet ifrågakommit.

Under år 1899 uppstodo beträffande grundläggningen för riksbankshuset olika meningar, hvilka kommittén ansåg böra underställas fackmäns bedömande. Dessa afgåfvo utlåtande den 19 juni 1899, af hvilket framgår, att anledning till giltig anmärkning mot grundläggningsmetoden icke förefunnes.

De stora arbeten, som afslutats med riksdagshusets fullbordan och öfverlämnande för Riksdagens räkning till fullmäktige i riksgäldskontoret, hafva icke kunnat utföras utan öfverskridande af de kostnadsbelopp, som år 1888 beräknades. Om anledningarna härtill har utförligt redogjorts i en af fullmäktige under 1902 års riksdag gjord framställning om ökning i de beviljade anslagsmedlen med 2 millioner kronor, hvilken framställning af Riksdagen bifölls.

Vid 1904 års slut hade byggnadsfonden en behållning af kronor 1,162,053: 32, som — därest icke alldeles oförutsedda kostnader uppstå för brobyggnaden öfver Stora Norrström — så vidt nu kan bedömas, torde komma att förslå för återstående arbeten. En del kostnader såsom till exempel renhållning och belysning af platsen framför riksdagshuset m. m. hafva drabbat byggnadsanslaget, ehuru de strängt taget ej höra dit.

Sedvanlig redogörelse för de inkomster, som under 1904 tillflutit kommitténs kassa, samt för de utgifter, som blifvit gjorda, meddelas här nedan.

Riksdagshuskommittén har under år 1904 haft följande tillgångar:

behållning från år 1903	kronor	97,622: 43
från byggnadsfonden	”	1,326,490: 58
influten köpesumma för sålda materialier, räntor m. m.	”	21,797: 41
räntemedel för 1903, godtgjorda af Sundsvalls enskilda bank den 15 januari 1904	”	1,716: 31
i afräkning å förskjutna medel, från riksgälds- kontoret	”	100,000: —
	Summa kronor	1,547,626: 73.

Då utgifterna år 1904 uppgått till	kronor	1,497,356: 44
återstår sålunda till innevarande år en behållning af ..	”	50,270: 29
	Summa kronor	1,547,626: 73.

Behållningen redovisas sålunda:

innestående i Sundsvalls enskilda bank	kronor	42,528: —
kontant i kassan	”	7,742: 29
	Summa kronor	50,270: 29.

Under förbehåll af de jämkningar, som vid slutlig granskning af räkenskaperna för 1904 kunna blifva af nöden, meddelas följande uppgift å de hufvudposter, på hvilka utgifterna fördelas:

Uppförande af riksbanken och triumfbågarne, påhning och stensättning för vidliggande kaj, landfasten för broar, fullständig inredning af riksdagshuset, arbetskostnad, inköp af pålar och annat virke, tegel, kalk, cement, järnbalkar och annat smide, stenkol, matjord till fyllning af planen framför byggnaden, taktäckning med plåt och glas m. m.

.....	kronor	648,030: 95 *)
inredningsarbeten för bägge husen	”	443,812: 69
cement-, beton- och asfaltarbeten	”	83,226: 08
transport och bogsering samt prämhyra	”	22,185: 90
värmeledningar	”	27,465: 86
gas-, vatten- och afloppsledningar	”	23,963: 89
elektriska ledningar	”	36,244: 09
förskott å leveranser och entreprenader	”	94,317: —
	Transport kronor	1,379,246: 46

*) Då bokslut ännu icke hunnit verkställas, kan här ej lämnas specifik uppgift å de af här angifna kostnader, som afse utgifter för verkställda arbeten samt utgifter för i behåll varande materialier.

	Transport kronor	1,379,246: 46	
modeller till hufvudgruppen och porträttmedaljonger jämte frakt från Italien	„	37,905: 53	
kostnader för ritkontoret	„	37,317: 76	
d:o „ basarbyggnaden	„	293: 41	

Administration:

arfvoden	kronor	21,720: 08 *)	
förrådsförvaltning	„	4,534: 54	
resekostnader	„	446: —	
belysning	„	672: 50	
skrif- och ritmaterialier, post- och telefonafgifter, trycksaker m. m.	„	1,232: 10	28,605: 22

Diverse utgifter:

assuranser, som belöpa på kommittén	kronor	7,126: 60	
olycksfallförsäkring	„	3,667: 75	
läkarearfvode, medicin m. m. ..	„	2,306: 77	
annonser, tillsyn af brandskåp, renhållning m. m.	„	886: 94	13,988: 06
			Summa kronor 1,497,356: 44.

Stockholm den 18 januari 1905.

På riksdagshuskommitténs vägnar:

R. TÖRNEBLADH.

C. R. Troilius.

*) De kommitténs ledamöter, som utsetts bland herrar fullmäktige, hafva lika litet för år 1904 som för föregående år åtnjutit något arfvode för deltagande i kommitténs arbeten.